

III RIIGIKOGU

7. istungjärk. **Protokoll nr. 177 (9).**

1928.

III Riigikogu koosolek 1. novembril 1928
kell 10.

Kokku on tulnud 93 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Tõnisson**, siseminister **J. Hünerson**, sõjaminister **N. Reek**, rahaminister **A. Teetsov**, haridusminister **A. Möttus**, teedeminister **A. Kerem**, kaubandus-tööstusminister **J. Holberg**, põlütöominister **O. Köster**, kohtuminister **T. Kalbus**, töö-hoolekandeminister **K. Soonberg**.

Päevakord:

1. Tolli põhitariifide muutmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

2. Katlamaksu kaotamise seadus — sotsiaalkomisjoni ettepanek.

3. Orjapidamise kohta käiva rahvusvahelise konventsiooni kinnitamise seadus — sotsiaalkomisjoni ettepanek.

4. Veneaegsete pensionäride toetusraha nõudmise tähtaja pikendamise seadus — III lugemisel.

5. Ministreeriumide korralduse seaduse § 483. muutmise seadus — III lugemisel.

6. Kriminaalseadustik — II lugemisel.

7. Asunduskapitali seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

8. Asunikude ehituslaenu seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

9. Esimese rahvusvahelise töökonverentsi poolt Washingtonis vastuvõetud tööstusettevõtetes tööaega kaheksa tunniga päevas ja neljakümnekaheksa tunniga nädalas piirava konventsiooni eelnõu kinnitamise seadus — sotsiaalkomisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**.

Sekretäri kohal sekretär **M. Juhkam**, pärast abisekretär **O. Liigand**.

Koosolek algab kell 10.20 min.

Juhataja **K. Einbund**: Avan Riigikogu koosoleku.

1. Teadaandmine Riigikogu liikmete koosolekuilt puudumiste kohta oktoobrikuul.

Sekretär **M. Juhkam** kannab ette tähendatud teadaande (vaata otseste protokoll nr. 177(9) lisa nr. 2).

2. Tolli põhitariifide muutmise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson**.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu nähtava enamusega.

3. Katlamaksu kaotamise seadus — I lugemisel.

Sotsiaalkomisjoni aruandja **L. Johanson**: Katlamaksu kaotamise seadus anti sotsiaalkomisjoni selgitamiseks,

kuidas edaspidi teostatakse järelevalvet katlate ja teiste tööstusemasinate üle, kas ühes katlamaksu kaotamisega ei kao ka riiklik järelevalve, mida vastavate määruste alustel teostati, kuna katelde järelevalveks on loodud eratehniline järelevalve selts. Sotsiaalkomisjonis selgus, et kuigi katlamaks kaotatakse, siiski riigi tööinspeksioonile vastavad ülesanded jäävad niikauaks, kuni maksvad on need määrused, mis välja antud 1913. a. tööhädaohu eemaldamiseks või ärahoidmiseks. Katlamaksu kaotamist põhjendatakse seega, et ettevõtjatel tuleb maksta peale eraseltsi ka tööliste kindlustuseühisusele, kellel on ka õigus katelde järelevalveks vastavaid määrusi välja anda. Maks on mitmekordne. Sotsiaalkomisjoni nimel teen ettepaneku,

käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

L. Johanson (stp): Katlamaksu kaotamise seadusega kaotatakse maks, mis oli võetud just selleks, et teostada üht osa töökaitsest, nimelt töökaitse tähtsat osa — abinõude tarvitamisele võtmist tööhädaohutikkuse kõrvaldamiseks. Nende abinõude hulka kuulub ka katelde, aparaatide, igasuguste jõu- ja tööstusemasinate ning transmissiooni kaitseabinõud ja järelevalve, millele on juba Vene ajal suurt rõhku pandud. Sest ajast, 19. veebruarist 1913. a., on Eestis ka pärit vastavad määrused, mille teostamise järelevalve kuulus ja kuulub praegugi seaduse järgi tööinspeksiooni ülesannete hulka. Katelde ning teiste masinate ning aparaatide kohta on ka sellest ajast maksev terve rida seaduse määrusi, mis aga jäänud, nagu teisedki töökaitse seadused, tähele panemata ja teostamata.

Seaduste järelevalvet on vahepeal muudetud ja killustatud, jagades näiteks katelde ja teiste tööstusemasinate järelevalve kolme asu-

tuse vahel: töö-hoolekandeministeeriumi töö-inspektsiooni, kaubandus-tööstusministeeriumi vastava inspektsiooni ja tehnilise järelevalve seltsi vahel. See selts on veneaegse kateldeomanikkude seltsi järeltulija.

Kuid ükski neist kolmest asutusest pole teostanud sedagi järelevalvet, mis tarvilik ja kohustab 1913. a. määruste teostamisele, kõnelemata sellest, et vahepeal masinatöö on muutunud intensiivsemaks ja isegi määrusi oleks tulnud ajanõuetele kohastada.

Tööinspektsioon, kelle alla kuulus 1927. a. lõpul suurtööstusest 216, kesktööstusest 977 ja väiketööstusest 1857 ettevõtet, ei ole suutnud oma 5 jaoskonna-inspektoriga samal aastal ettevõtetesse teha rohkem revideerimiskäike kui 1107, see on — kolm korda vähem, kui järelevalve all olevaid ettevõtjaid on. Kui võrrelda eelmiste aastatega, siis näeme ka siin suurt tagurpidiminekut: 1926. a. oli see arv 1778 ja 1925. a. — 2067. 1927. a. oli eelmise aastaga võrreldes tööinspektsiooni ametlike käikude arv ettevõtetes vähenenud 37% võrra — neist, mis kuuluvad otsekoheselt tööinspektsiooni järelevalve alla; kuid neis ettevõtetes, mis tööinspektsiooni alla ei kuulu, on ametlikud järelevaatuse käigud vähenenud 67% võrra, öösiste revideerimiste arv 63% võrra. Siit paistab välja — töökaitse laostumine Eestis.

Kaubandus-tööstusministeeriumi koosseisus on küll ka vastavad inspektorid tööstuse-ettevõtete järelevalve teostamiseks, kuid neil ei ole vististi ette tuua oma töö kohta mingisuguseid arve.

Ka tehniline järelevalve selts pole enda peale võetud ülesandeid teostanud, kuigi ta selle jaoks aastas üle 4 miljoni senti maksu saab. Nagu sotsiaalkomisjonis selle seltsi esindaja sõnadest selgus ei ole see selts isegi veel suutnud välja anda katelde j.n.e. kohta tarvilikke määrusi, milleks tal õigus on.

Tehnilise järelevalve seltsi inspektorid ei ole tarvilikult käinud ettevõtetes katlaid ja teisi nende järelevalve all olevaid tööstusemasinaid revideerimas ja proovimas. Vististi on suur osa neist masinaist sarnases seisukorras, et otse kardetakse revideerimist. Katlamaksu kaotamisega on tahetud mõnelt poolt toonitada, või alla kriipsutada, et riiklik järelevalve täiesti kaotatakse. Kuid seni, kui maksavad senised määrused, peab seda järelevalvet teostama. Ja riikliku järelevalve kaotamine oleks lubamatu nähtus, see oleks töökaitse väljarentimine, töökaitse järelevalve usaldamine nende inimeste, ettevõtjate kätte, kellelt tuleb nõuda töökaitse määruste täitmist, ja kelle tegevuse üle ses suhtes tuleks valvata.

Selle töökaitse määruste täitmata jätmise, puuduliku järelevalve arvele tuleb kirjutada

ka tööliste tervise ja elu pillamine, millest tunnistab järjest kasvav töö-õnnetuste arv Eestis.

Sarnaseid töö-õnnetusi, mille eest kindlustuseseltsidel tuli maksta tasu, oli 1922. aastal — 2.804, 1923. aastal — 4.212, 1924. aastal — 3.769, 1925. aastal — 4.681, 1926. aastal — 5.512. Alates 1922. aastast on tõusnud õnnetuste arv 2.804 pealt kahekordseks 5.512 peale. Siin hulgas ei ole veel töö-õnnetuste arv raudteel, mis ulatus 926 peale. Ja siinjuures ei ole tööstuseettevõtete ega ka tööliste arv suurenenud.

Kui Eestis, kus kriminaalseadustikus on läbi viidud niinimetatud poomise süsteem, inimese elu ja inimese tervise vigastusest ei hoolita, siis tuleks vähemalt juba rahalistel kaalumistel õnnetuste ärahoidmisele suuremat ja tarvilikku tähelepanu pöörata. Sest ühes töö-õnnetuste arvuga tõusevad ka kindlustuseasutuste kulud: kindlustusemaksu võtsid kindlustuseasutused 1926. a. kokku mk. 55.627.000.—. Tasu makseti töö-õnnetustel vigastatuile samal ajal 3.012.000 mk. Kuhu muu raha läheb, seda võiks küsida härradelt Holst'idelt ja Mauritz'atelt. Kolm miljonit on suur maks, mis peaks manitsema, et rohkem tähelepanu pöörataks õnnetuste ärahoidmisele. Meil on isegi suured õnnetused õige sagedasti ette tulnud, nagu katelde lõhkemised, ja „Heliose“ plahvatuse juures sai terve rida inimesi surma.

Tööstusliku töö seadustiku alusel on töö-hoolekandeministril õigus tööliste elu ja tervise kaitseks määrusi välja anda. Seda aga pole kahjuks tehtud. Iseäranis viimastel aastatel on tarvitusele võetud igasuguste tööde tegemiseks mitmesuguseid tööriistu ja töömasinaid, missugused sagedasti ebakonstruktsiooniliseks osutuvad ja seega palju töö-õnnetusi sünnitavad. See on tehnilise järelevalve ja määruste puudus.

Iseäranis suur on olnud töö-õnnetuste arv ka masinatega rehepeksmise ja muudel välis-töödel. Töö-õnnetuste rohkustele põllutöödel on isegi tervishoiu muuseum tähelepanu pööranud. On asutud selle vastu võitlema piltide ja propaganda abil. Tegelik elu aga näitab, et eesti-inimene seda tähele ei pane. Nii osutub see võitlus, mida piltide abil tehakse, puudulikuks ja jääb tarvilikkude tagajärjedeta. Asjatundjate poolt on tähele pandud, et suurem osa neist töö-õnnetustest, sünnib põhjustel, mida võimalik kodusel teel valmistatud kaitseabinõudega kõrvaldada, kui sellekohased õpetlikud määrused välja antaks. Tuleksid kõigepealt õpetlikud määrused välja anda neile, kes kasutavad masinaid, aga seda ei tehta, kuigi selleks on kohustatud vastavad asutused. Tagajärjeks on inimeselu ja aineliste varade hävitamine.

Et töö-õnnetuste arvu Eestis vähendada, selleks ei tohi töökaitse seaduste ja määruste järelevalvet nõrgendada või isegi tühistada, vaid koguni selle vastu: seadusi ja määrusi, mis töö hädaohu kõrvaldamiseks tarvilikud, tuleb täiendada, neid tarvidustega ja nõuetega kokku kõlastada ning nende täitmise üle järelevalvet teostada.

Juhataja **K. Einbund:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

4. Orjapidamise kohta käiva rahvusvahelise konventsiooni kinnitamise seadus — I lugemisel.

Sotsiaalkomisjoni aruandja **B. Eilman:** Rahvasteliidu täiskogu kolmandal istungjärgul 1922. a. septembris tegi Uue-Meremaa esindaja ettepaneku, sõlmida üldine rahvusvaheline konventsioon orjapidamise vastu võitlemiseks. See ettepanek kiideti täiskogu poolt heaks. Vastavalt sellele täiskogu otsusele asus rahvasteliidu VI komisjon konventsiooni kava väljatöötamisele, mis viidi lõpule 1925. aastal. Pärast konventsiooni heakskiitmist rahvasteliidu liikmete poolt avati konventsioon allakirjutamiseks 25. septembril 1926. kuni 1. aprillini 1927. Selle aja jooksul kirjutas konventsioonile alla 36 riiki, ja kinnitas nimetatud konventsiooni 26 riiki.

Mis puutub konventsiooni sisusse, siis vastab see sellekohastele konventsiooni sissejuhatuses loetletud varem allakirjutatud rahvusvaheliste aktidele, kuid on nendega võrreldes täiendatud.

Artikkel 1. sisaldab orjuse ja orjadega kauplemise mõiste definitsioone. Sellele vastavalt mõistetakse orjuse all mõne isiku seisukorda või olekut, kelle kohta on maksvad omanduseõiguse kõik või mõned atribuudid. Samuti on defineeritud ka orjadega kauplemise mõiste.

Artiklid 2. ja 3. käsitlevad lepinguosaliste kohustusi orjapidamise ja orjadega kauplemise vastu võitlemisel, kuna artikkel 4. sisaldab eeskirja vastastikuse abiandmise kohta lepinguosaliste vahel orjapidamise kaotamise sihil.

Artikkel 5 käsitleb sunniviisi nõutavat või sunduslikku tööd, mis võib luua orjusele analoogilise seisukorra ja mida selle tõttu konventsiooniga tunduvalt piiratakse.

Artikkel 6. on ette nähtud valjude karistuste maksmapanek konventsiooni otstarvetel maksmapandud seadustest ja määrustest ülestumiste eest.

Järgnevad artiklid on pühendatud täiendavatele eeskirjadele, eriti mis puutub informeerimisse ja teatavate territooriumide eraldamisse, ning tavalistele lõppeeskirjadele konvent-

siooni jõusseastumise ja sellega ühinemise korra kohta.

Eesti poolt käesoleva konventsiooniga ühinemine on ainult rahvusvahelise solidaarsuse saavutamiseks orjapidamise vastu võitlemise mõttes.

Sotsiaalkomisjon, käesolevat eelnõu läbi vaadates, ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjas ettetoodud motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks. Teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

L. Johanson (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Kui vaadelda seda rahvasteliidu konventsiooni, siis siin artikkel 2. punkt b. meie loeme, et rahvasteliit pole tahtnud sugugi orjapidamist kaotada täies ulatuses ega kategooriliselt, vaid siin on öeldud sõnasõnal: kõrged lepinguosalistes kohustuvad j.n.e. „püüdma järjekindlalt ja nii kiiresti kui võimalik täiesti kaotada orjapidamist igasugusel kujul.“ Siin pannakse neile kõlblik kohustus peale, et kõigepealt peavad nad püüdma ja teiseks, nii kiiresti kui võimalik. Nii et see määrab ära, et orjapidamist tuleb niipalju kitsendada ja kaotada, kuipalju see meie oludes võimalik on.

Mis orjapidamise all mõeldakse, selle kohta annab lähema seletuse artikkel 5., kus on öeldud, et tuleb valvata selle järele, et „sunduslik töö ei looks orjusele analoogilist seisukorda.“ Oleks ju väga soovitatav olnud, kui Vabariigi Valitsus oleks selle orjapidamise kaotamise seaduse juures sõna võtnud ja oma esindaja kaudu öelnud, missugusel määral ta mõtleb orjapidamist Eestis kaotada. Seda esiteks. Ja teiseks, kuidas ta orjapidamise vastu võitlemise seadusest aru saab, mis ta orjusele analoogilise seisukorra all mõtleb? Orjusele analoogiline seisukord on minu arvates see seisukord, kuhu on asetatud proletariaat praegu, kus töölistelt on töökaitse võetud ja kus neid sunnitakse majanduslike olude ja tarvilikkude töökaitse seaduste puudusel endid müüma, sarnaselt nagu müüdi varemalt orje. Ainult vahe on see, et orja müüs teine inimene, siin võib iseennast müüa. Kui vastav konventsioon arutamisel on, siis oleks pidanud Vabariigi Valitsus ka ütleva, mis ta kavatseb teha selleks — kuna ta on täie teadmisega esitanud konventsiooni ratifitseerimiseks — et meie proletariaadi sarnast seisukorda, nagu see praegu on, mis analoogiliselt rahvasteliidu konventsiooni järgi sarnaneb orjusele, kaotada ja kuidas ta mõtleb seda, nagu siin tõendatakse, võimalust mööda teostama hakata. (J. Soots, põl: Härra Johanson, meil on ikka üksainus orjus — teetegemise orjus.) Teetegemise orjus

on kaotatud. (J. Mürk, mo: Aga linnades on ikka!) Härra Mürk, kui Teie vas-ava eelnõu siia toote ja näitate, et uulitsapuhastamine on majahoidjatele orjuseks, siis arvan, et keegi ei keeldu nende seisukorra parandamiseks tarvilikke seadusi palganormeerimise ja töökaitse suhtes välja andmast. Vabariigi Valitsus on aga esitanud selle seaduseelnõu lähemate seletusteta ja vististi ainult selleks, et näidata, nüüd ei ole ratifitseeritud enam 16 konventsiooni vaid 17 konventsiooni. Üks number on selles nimestikus juures ja ühtlasi ka selles aruandes, mis esitatakse rahvasteliidule tänavuaastase tegevuse kohta. Minul on väga nõrgad lootused selleks, et Vabariigi Valitsus siin selleks sõna võtaks ja ütleks, mis ta teha kavatseb selleks, et palgaorjade seisukorda parandada. Aga mul on ka hirmus vähe lootust, et praegune valitsus, kuigi see konventsioon vastu võetakse, samme astuks selleks, et seda tõelikku orjust, mis praegu meil püsib 20. aastasajal, kergendada võimalust mööda, et püüda selle kaotamise poole rahvasteliidu konventsiooni mõttes. Selleks, uskuge, praeguse valitsuse suhtes meil lootust tõepoolest ei ole, ja sellepärast on arusaadav ta vaikimine.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

5. Veneaegsete pensionäride toetusraha nõudmise tähtsaja pikendamise seadus — III lugemisel. (Tekst III Rk. 7. istungj. pr. pr. lisades, vaata sisukord.)

Sotsiaalkomisjoni aruandja **J. Voiman**. Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu III lugemisel ja lõpuhääletamisel.

6. Ministreeriumide korralduse seaduse § 483. muutmise seadus — III lugemisel. (Tekst III Rk. 7. istungj. pr. pr. lisades, vaata sisukord.)

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Loosalu**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu III lugemisel ja lõpuhääletamisel.

7. Kriminaalseadustik — II lugemisel. (Tekst vaata „III Riigikogu

Juhataja **K. Einbund**: Arutamisel on eriosa — 9. peatükk.

L. Johanson (stp): Austatud Riigikogu liik-

protokollide Li- med! Kuigi arstide orga-
sad“, lisa nr. 56, nisatsioonide ja teiste vas-
veerg 507 — tavate asjatundvate orga-
655.) nisatsioonide poolt on sel-
lele näidatud, kui ebaõigla-

ne on võtta kriminaalseadustikku küsimust, mille peaks lahendama arstiseadus, nimelt abortide karistamine, on siiski eelnõusse võetud komisjoni poolt vastavad karistused, kuna põhjusi ei ole seletuskirjas lähemalt märgitud. Põhjused on kahesugused: 1) rahvaarvu tõstmine ja 2) rahva tervise kaitsmine. Rahvaarvu tõstmisele manitseb vististi see arvustik, mis on avaldatud statistika keskbüroo väljaannetes ja mis näitab, et meie rahva juurdekaskv tunduvalt väheneb. Rahva juurdekasvu tõstmiseks on soovitatud mitmesuguseid abinõusid. Kriminaalseadustikus tahetakse käsitusele võtta karistused abortide tegemisel, kuid kes selle küsimuse üle on mõelnud ja kirjutanud, on juba ammu näinud, et sarnaste karistuseabinõudega kaotada ei saa seda nähtust, mis ühes käib kultuuritõusuga. Selle asemel, et sarnaseid sund- ja karistuseabinõusid võtta tarvitusele, tuleb püüda kõrvaldada neid nähtusi ja neid põhjusi, mis elavat elu enneaegu hauda viivad, tuleb parandada majanduslikke ja sotsiaalseid tingimusi, tuleb hoida elu, tuleb kaitsta last, tuleb kaitsta ema ja tuleb kaitsta inimest nende mõjude vastu, mis ei lase teda loomuliku lõpuni elada. Karistusemääru soovitatav ainult ühekülgsed ja teatud mõttes fanaatiliste kalduvustega inimesed. See on ju tõsi, et meil sündimiste arv järjest väheneb, ühtlasi aga ka abortide arv võrdlemisi suur on. Kui võtta Tallinn, siis näeme, et siin on sündimiste arv järgmiselt langenud: 1923. aastal sündis 2.001, 1924. aastal — 1.819, 1926. aastal — 1421 ja 1927. aastal — 1322. Puudujääk, kui võrrelda sündimisi ja suremisi, oli 1925. aastal 134, 1926. aastal — 379 ja 1927. aastal — 567, niipalju suri inimesi rohkem kui sündis. Arvud näitavad ka, et nõndanimetatud avalikkude abortide arv ulatub meil ka peaaegu sama määraneni kui sündimised. 1924. aastal oli Tallinnas aborte 1094, 1927. aastal — 1030. Nagu „Eesti Arst“ kirjutab, on see arv kahtlemata palju suurem. Neist arvudest ei saa veel seda järeldust teha, et tuleb hakata võitlema selle nähtuse vastu karistusega, vaid kõigepealt tuleb just püüda parandada majanduslikke ja sotsiaalseid olusid. Kuid selles mõttes ei ole meil midagi tehtud. Vaatame, mis on siis meil karistusele vastu seada, missugune emadekaitse, missugune lastekaitse meil on. Töökaitse seaduses on, tõsi, alaealiste ja naiste töökaitse suhtes määrused olemas,

kuid need määrused, nagu ma tookord, kui seadus vastu võeti, näitasin, ei ole palju paremad kui veneaegsed vastavad määrused. Peale selle emadekaitset sisaldab ka tööliste haiguse vastu kindlustamise seadus, kus on ette nähtud sünnitamise abi kaks nädalat enne ja neli nädalat pärast sünnitamist, kuna arstide poolt juba ammu on üles seatud nõue, et abi peaks olema 6—8 nädalat enne ja vähemalt 6—8 nädalat pärast sünnitamist. Konventsioon, mis rahvasteliidu poolt vastu võetud, nõuab aga kuus nädalat enne ja kuus nädalat pärast sünnitamist emadele toetust. Meie aga püsime nende normide juures, mis pärit läinud sajandist. Siis võib olla veel see põhjuseks, et ema ei taha last ilmale tuua sellepärast, et ta ei suuda last toita, aga mitte sellepärast, et ta ei taha teda ilmale tuua. Neile emadele annab küll teatud kaitset Riigikogu poolt 1925. aastal vastuvõetud Hoolekande seadus. See seadus näeb ette lastekaitse ja toetuse neile emadele, kes oma last ise imetavad. Kui meie neid norme lähemalt vaatame, siis näeme, et neid ei ole täidetud. Siin on seaduses väga ilusad paragrahvid. Nagu näiteks: sünnituseasutused on kohustatud vastu võtma sünnitaja igal juhul, kuna kulude katmise küsimus pärast lahendatakse. Sünnitajad jäävad sünnituseasutustesse niikauaks, kui arst selle tarviliku leiab olema.

„Väljaspool sünnitusemaju ja varjupaika asuvad puudustkannatavad emad, kes toidavad rinnapiimaga oma kuni 6-kuuseid lapsi, samuti 9-dat kuud raskejalgseid puudustkannatavad naisterahvad on õigustatud saama arsti ettekirjutuse põhjal maksuta arstirohte ja sidumismaterjale, samuti toiduaineid, nagu piima, suhkrut, jahu, tangu j.n.e. hoolekandekogu poolt kindlaksmääratud arvu nende eest hoolt kandma kohustatud valla-, alevi- või linnavalitsuse kulul, kuid nende elukoha valla-, alevi- või linnavalitsuselt.

Rinnalaste eest hoolekande otstarbel avatakse töö-hoolekandeministeeriumi poolt riigi kulul tarvidust mööda rinnalaste ja emade kodud j.n.e.”

Kui seda kõike tegeliku eluga võrdleme, siis näeme, et seda seadust ei täideta. On isegi tõusnud selle seaduse vastu terve rida mustasajalisi, kes oma sihiks võtnud seda seadust muuta ja kes isegi kongressidel põhimõtted üles seadnud, et Hoolekande seadus tuleks tühistada. Aga selle seaduse järele on tungiv tarvidus, on tarvilik see seadus täies ulatuses läbi viia. Kui nimetatud karistus vastu võetakse, siis puutub see ainult lihtsaid inimesi, eeskätt maainimesi, kuna

aga linna- ja jõukamaid inimesi see ei puuduta ega ka siamaani puudutanud ei ole.

Kui vaatame karistuste arvustikku, siis näeme, et karistuse alla langenud on eeskätt just maanaised, kes on abortidega sisse kukkunud. Ei ole kellegi saladus, et ühe-, kahe- ja kolmelapse süsteem, mis praegu valitsemas meie jõukamas seltskonnas, nagu arstide, advokaatide, kohtutegelaste ja teiste keskel, kes nõuavad karistust neile sissekukkunutele, — et see ei põhjene millelgi, vaid see on kunstlik süsteem. Neil on võimalus toimida siin karistamata. Ja seda võib toimetada kodumaal, ja kes jõukamad, need võivad ka välismaale minna. Sage-dasti rändab hulgaviisi jõukaid naisi ja tütreid välismaale, paljud neist tulevad, tõsi küll, tagasi lapsega, kuid on ka teada, et paljud neist reisidest on ühenduses selle otstarbega, mida § 193 karistab.

See on avalik saladus ja kõige selle juures tehakse väga nägu ette ning luuakse karistus. Ja keda tabab see karistus? See karistus tabab just seda maaneiu, kes on lihtsameelne ja kellel ei ole selleks tarvilikke kogemusi ning kes sellejuures veel väga vaene on.

Aga kas on tarvis sundida lapsi sünnitama?

Võtame praeguse seisukorra, millesse on asetatud meie töölisnaised, ja küsime, kas võib neid selle eest karistada, kui nad pööravad asjatundliku arsti poole, et aborti teha. Kas võib niisuguses seisukorras inimesi, nagu seda on meie maa ja linna vaesem kiht, karistada?

Andmed tõendavad, et naistöoliste arv oli 1924. aastal 11.836. See on järelevalve alla kuuluvates ettevõtetes 1926. a. — 13.606, 1927. a. — 14.214, samal ajal, kus meil üldine tööliste arv on ettevõtetes vähenenud, kus tööpuudus on tõusnud, samal ajal on naistöoliste arv, nende tööjõud, tõusnud. Millest see tunnistab? See tunnistab sellest, et perekonnad, eriti naised, emad, on sattunud järjest raskemasse seisukorda. See, et meie naised, emad, on pidanud suurel määral vabrikutesse või ettevõtetesse omale teenistust otsima minema, on seletatav sellega, et meie sotsiaal- ja majanduslikud olud on purustanud perekonnaelu, on purustanud selle perekonna ehitise, mille kohta omal ajal on üles seatud kõlblikud nõuded ja kõlblikud määrused. Nii et perekonnaelu on purustanud majanduslikud ja sotsiaallolud, aga mitte see, et inimesed kas tahavad olla kõlblikud või ebakõlblikud. Kui sellejuures vaadelda naistöoliste palku, siis näeme, et suurtöötuses on 37% väiksemad, kesktöötuses — 35% väiksemad meestöoliste palkadest ja

meestöoliste asemele on hakatud selle tõttu tarvitama naistöolisi. Need 37% ja 35% näitavad, et niipalju saavad nüüd perekonnad vähem, kui halbade palgaolude juures muidu saaksid. Neil perekondadel ei ole neid kolme tarvidust võimalik rahuldada, milleta läbi ei saa: neil ei ole tarvilikku korterit, riietust, tarvilikku toitu ka mitte.

Vaatame siis nüüd, kuidas meie töölised abielluvad. Abiellutakse meil võrdlemisi noorelt, muidugi välja arvatud mõned Riigikogu liikmed. Mingisugust ettevalmistust noor naine oma emakutsele ei saa. Koolis seda praegu ei õpetata. Koolis hakatakse nüüd viimasel ajal rõhku panema kodukäsitöele, nimelt kirjude labakinnaste kudumisele, kõiksugusele heegeldamisele, mis peaks aitama tööpuudust kõrvaldada, kuid sellele rõhku ei panda, et meie emad tarvilikke teadmisi saaksid, kuidas lapsega ümber käia. Kui perekonnale sünnib laps, on perekonna mure suur, sest palgad on väiksed, aga väike laps peab toitu saama, aga sellega katsutakse kuidagi läbi saada. Aga seejuures, kui väike laps kodus, peab ema minema tööle ja peab lapse jätma üksinda koju, nagu seda alevites näeme, et emad on töl ka siis, kui kodus rinnalapsed on. Vene ajal tööstusetöö seaduste määrused nõudsid, et suuremate vabrikute juures peaksid olema söimed. Meie töö-hoolekandeministerium ei ole selle eest hoolitsenud, et tarvilikud söimed oleksid. (Töö-hoolekandeminister K. Soonberg: On käsil.) On käsil, kuna seadus läinud sajandist. (J. Lehtman, as: Kas Teie siis ei rõõmusta, et käsil on?) Rõõmusta, see oleks pidanud ammu olema, seda nõuab seadus, aga seaduse nõudmine on täitmata jäetud, ja tagajärg on see, et kuna naistöoliste arv kasvab, peavad emad rinnalapsed koju jätma. Naistöolise töö kestab 8½ tundi, aga ega siis 8½ tundi ei või rinnalaps söömata olla. Ma arvan, kes ise isa on, muidugi need isad välja arvatud, kes oma lapsi ja naise enese juures ei pea, need peaksid teadma, et 8½ tunni tagant ei või rinnalast toita, see peab tihedamini sündima. Aga algnõudest ei ole aru saadud. Kui juba üks laps teeb ras-kusi, siis teine laps paneb nad täiesti võimatusse seisukorda, ja mida rohkem lapsi, seda väiksemaks jääb töölise toidulaud ja seda enam kurnatakse perekonnad majanduslikult välja ja lõppude-lõpuks muutub elu töölise perekonnas selle tagajärjel niihästi emale kui isale põrguks. Samal ajal näete, et jõukamad inimesed, kes võiksid lapsi kasvatada, on lasteta, või kui on, siis ainult üks kuni kaks last. Meie tuntud

riigimeestel ei ole see arv ka üle kolme, ja ma ei tea, kuipalju on neid Riigikogu liikmeid, kel üle kahe või kolme lapse. Näib, et töolistel peaks lapsi enam olema, kas ainult selleks, et seda seadust või põhimõtet teostada, mille vastu võitleb rahvasteliit, nimelt orjapidamist, et rohkem oleks sarnast elementi, keda igasugustel tingimustel võiks kasutada.

§ 194 ei ole põhjendatud mingisuguste ei kõlbliste ega tervishoidlikkude tarvidus-tega. Esiteks on see tervishoiu vastane, sest sellega sunnitakse pöörama inimesi arsti asemel inimeste poole, kes neile küll abi annavad, kuid seda teevad nii halvasti, et inimene hävineb. Ühtlasi on kõlvatu see paragrahv, sest see sisaldab meie ühiskonna kahekeelsust. Lapsed vajavad ema hoolt ja armastust. Kui lapsele see osaks ei saa, mispärast siis lapsi tarvis peaks olema?

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Teie olete suuremalt jaolt kõik jõukad inimesed, miljonärid, töösturid, suurtoösturid, pankiirid, panga- ja omavalitsusetegelased, ministrid või advokaadid. Kui ma teilt küsida tohiksin, palju on teie keskel neid inimesi, kelle naistel ei ole olnud aborti? Kuipalju on neid, kes võivad kätt südamele pannes öelda, et ei ole? Tulgu need inimesed, kes võivad kätt südamele panna, ja öelgu, määrame lihtsale inimesele, vaesele proletaarlasele karistuse. Neil inimestel, kel ei ole ühtki last, isegi kaht last, ei ole kõlblist õigust hääletada selle paragrahvi poolt, kui seda tehakse, siis on see kõige suurem variseerlikkus ja kõige inetum kahekeelsus.

M. Martna (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kui enneaegsete sünnitamiste, abortide peale tõsiselt vaadata, seisame otse kohutava nähtuse ees. Mul on möödunud-aastane Tallinna statistika aastaraamat ees. Siit näeme, et Tallinnas on möödunud aastal sündinud 1.561 last. Selle kõrval on aborte teatavaks saanud 1.030. Neid kaht arvu kõrvuti seades 1561 ja 1030, näeme, et 2/3 sündimiste arvust on aborte teatavaks saanud. Minu parteisõber Johanson ütles muidugi, et see abortide arv, mis teatavaks ei ole saanud, kaugelt selle teatavakssaanud arvu ületab, ja temal oleks tuline õigus. Nii et meie julgesti öelda võime, et kui kõik need lapsed elavalt ilmale tuleksid, mis nüüd abortide ja enneaegsete sündimiste läbi kaduma lähevad, siis meie rahva juurdekasv nõnda väike ei oleks, ja meie surma ette ei kuulutaks.

On selge, et kaugelt suurem osa elu sel kombel kaduma läheb, ja mina saan aru, kui seaduseandjad, kohtutargad, sellele tõkkeid

teha püüavad. Nad leiavad nagu minagi, et see kohutav hädaohtlik nähtus on. Võidaks ju küll seda nähtust tagasi tõrjuda ja olema tuks teha püüda, aga mitte niisuguse, minu arvates täitsa kõlbmatu abinõuga, nagu seda karistus on.

Kujutage enesele ette, kuidas abordid tingitud on. Hiljuti lugesime lehtedest, kuidas üks korterite ehitamise selts või üürnikkude selts ajakirjanikke oli linnas ümber sõidutanud ja neile kortereid näidanud. Meie leidsime seal kurbi pilte sellest, kuidas inimesed elavad, meie leidsime seal kirjelduse, kuidas väikesed lapsed prüghunnikus, kaltsuhunnikus elavad, ülevaateta ja hoidjata. Ei taha öelda, et ma jumal teab kuipalju kortereid läbi olen vaadanud, aga ma olen läbi käinud mõnegi koha ja pildi saanud, mis niisama kohutav on, kui mainitud kirjeldus ajalehtedes. Kui meie enestele lihtsalt ette kujutame, et Tallinnas 100 tuhat inimest ühetoalistes korterites elab, et ühetoalistes korterites üle 6000 leibkonna teiste leibkondade kõrval elab, kui meie enestele ette kujutame ja seda tõsiselt võtame, et linna tiiskuse järelevalve koht on leidnud inimesi haigega ühes toas elamas, mitte ainult 4, 5 ja 6, vaid isegi 12 kuni 20 inimest kokku haigega ühes toas, ja kui linna statistika aastaraamatust tahaksime seda jälgida, kuidas kopsuhaiged elavad, siis leiame, et kõige rohkem kopsuhaiged on ühetoalistes ja väikestes korterites. Kuid meie leiame ka, et kopsuhaige ühetoalises korteris elades magab tervega ühes voodis; neid juhte, kus kaks inimest magasid ühes voodis, 72, 83, 156, 162, j.n.e. aruande aastatel aga leiti isegi, kes kolmekesi ja neljakesi ühes sängis magasid!

Kui me sellele viletsusele mõtleme ja enestele ette kujutame, missuguse hirmuga paljud emad sünnitamist ette näha võivad, kui ei ole näha, kuidas ema niisuguses kitsas urkakeses oma last peab kasvatama, siis õpime aimama, missugused põhjused selle juurde viivad. On arusaadav, et tal kergem elada tundub, kui tal lapsukest ei ole. See on üks külg.

Teine külg on moraalne külg. Mitte väga kaua aja eest lugesime lehtedest, et keegi oli enese passi võltsinud ja nimelt sellepärast, et see inimene ei tahtnud avalikkuse ees näidata, et ta mitte abieluvanemate laps, vaid tüdruku laps oli. See on nagu tulise raua märk neile inimestele otsa ette litsutud, kes abielurahva lapsed ei ole. Kujutage enestele ette ja küsige, kuidas on laps selles süüdi, et tema vanemad lalulatatud või registreeritud ei ole? Ka ema mõtleb sellele, tunneb seda ette ja teab,

mis teda ennastki ootab. Tüdrukulaps, meie teame kuidas see kõlab, missugused tagajärjed sellel igapäevases elus on. (L. Johanson, stp: Parem lapsega tüdruk, kui vanatüdruk.) Ja minu parteisõbra Johanson'i seisukohalt vaadeldes võib see küll nii olla... (L. Johanson'i, stp vahelhüüe.) ja nõnda peaks see olema, aga see ei ole nii. Isegi kutsutud moraalivalvurid, moraalisambad — pastorid ei vaata sellest seisukohast asjale, nagu vaatama peaksid. Ma ei ole viimastel aastatel kirikus käinud, kuid arvan, et tänini sünnib see nõndasamuti, nagu endistel aegadel, et aasta vahetusel, kus kiriku aruanne ette kantakse, seal väljaspool abielu sündinud lapsed teistest eraldatakse ja eraldi ette kantakse. Kujutame enesele ette niisugust ema, kuidas ta enesele oma ja oma lapse tulevikku ette kujutab. Tal ei ole enamasti, kui tal laps sündimas on, teenistust, ta on sissetulekuta inimene, ei ole ka sagedasti ulualust ja ta tulevik on kindlusetu, sest sagedasti on laste isad niisugused, kes tõsiselt isa kohustust ei võta ja selle juures muret ei tunne ega hoolt kanda ei taha, et last ja lapse ema elus edasi avitada.

Need on põhjused, mis selgesti näitavad, mispärast abordid ette võetakse ja kuidas seaduseandjal neist aru saada tuleb. Meie tuleme ja tahame valju karistusega kõrvaldada, valju karistusega sundida, et emad lastele elu annaksid, et nad selle eest kõrvale ei pörkaks. Loomulik oleks ometi, kui meie katsuksime emadele ja lastele elamist kergemaks teha. Ma lugesin paari päeva eest Soome sotsiaaldemokraatlikust lehest, et Soomemaal on seaduseelnõu kavatsusel, mille põhjal emad, kelle aastane sissetulek ei ole üle 6.000 Soome marga, meie rahas umbes 60.000 mk., et seal kogukonnad neile emadele sissetuleku lisa maksaksid, et nende sissetulek vähemalt selle summani ulatuks, millega neil võimalik oleks ennast ja oma lapsi elatada. Soomes on juba kauemat aega emadekodude asutamise ja ehitamise küsimus päevakorral olnud, neid nõutakse, millele Soome kodanlikud kihid samuti vastu on kui meil. Ka Soomes on abordid seni karistuse all, nagu teisteski maades. Aga läbi kõigi maade läheb ometi püüdmine, mitte enam karistusega, raske karistusega selle nähtuse vastu võidelda. Neid karistusi kergendatakse, ja üldine vaade on ikka laiemal ulatusel saanud, kus abordid kui meieaegsele paratamatule nähtusele vaadatakse ja seda kui paratamatut nähtust ka kriminaalseadustikus hindama hakatakse.

Mina arvan, et meie oma noores riigis kriminaalseadustikku uuesti vastu võttes ja

uutele alustele seades ometi kõige vanemast kinni ei peaks pidama. Kui meie seda teeme, siis anname teistele inimestele, kes eeldasid, et meie 10 aasta eest oma riiki looma hakates tõepoolest ajakohastest vaadetest kinni haarama ja neid maksma panna tahame, ja sellelt seisukohalt meid meie kasuks on hindama hakanud, hoopis teistsugused ettekujutused ja mulje meie püüetest. Meie võtsime surmanuhtluse teisel lugemisel vastu ja seisame praegu selle sammu ees, abordi tegemise eest rasket karistust määrata.

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ärge pange pahaks, kui meid mitte ainult geograafilisest tundmatuses vahest Balkani riikide sekka loetakse. Niisugused seadused ja niisugused sammud seadusandliku kogu poolt õigustavad teisi inimesi, kes geograafiliselt väga hästi teavad, kus Eesti on, meid ometi Balkani riikide sekka lugema. Ma hoiataksin alati meie seaduseandlikku kogu selle eest, mis ei anna enesest head, ilusat atestatsiooni.

V. Hasselblatt (sks): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Küsimus, mille ümber praegusel ajal vaidlused käivad, on küsimuseks, mille kohta kriminaalkomisjonis kõige suuremad vaidlused olid, ja arusaadav, et ka Riigikogu pleenumis selle küsimusega väga palju tegemist tehakse. Meie satuksime aga eksiteele, kui me kriminaalpedagoogilise küsimuse lahendamise seaksime ühendusse natsionaals. o. rahvusbioloogiliste küsimustega, mille lahendamine oma ette tarvis on ja mida vaevalt kriminaalseadustikus võib lahendada. Meil on teada, et rahva juurdekasvu kahanemine ripub paljudest asjaoludest, nagu halbadest korterioludest, majanduslikust kitsikusest, meie rahva ülemkihi ebapatriootilisest seisukohast, mis puutub rahva juurdekasvu. Ka teiste rahvaste juures näeme samasugust pilti sellest ajast peale, kus Roomas tembeldati rahva alamkiht proletariaadiks. Ja sõna „proletariaat“ tähendab otsekoheses mõttes „Erzeuger von Nachkommenschaft“, see tähendab — inimeste juurdekasvutegijad. Sellest ajast peale, kus Room asus seisukohale, et rahva alamkihi kohus on lapsi sünnitada ja ülemkihi kohus — riiki valitseda, ilma et nad oleksid kohustatud kaasa aitama rahvaarvu kasvamises, sellest ajast peale on see väga halb tendents kõigi Euroopa rahvaste seas olemas. Nüüd kui küsida, kas on võimalik kriminaalseadustikuga kaasa aidata, et seda edendada, see on peaaegu võimata. Raskused on kahekordsed. Esiteks, raskejalgsuse katkestamine on ühest küljest individuaal- ja teisest küljest rahva kollektiivküsimus. Individuaalseisukohast välja minnes võib asuda seisukohale —

ja sellel seisukohal asusid väga paljud teadlased, juristid kui ka arstid — ja öelda, et igaüks on oma keha omanik, ja sellega iga naisterahvas oma keha omanik ja voli teha, mis ta soovib. Kuid see seisukoht on vastolus üldrahvaõigusega ja perekonnaõigusega. (M. Martna, stp: Seesama rahva üldõigus laseb sõjas miljoneid maha tappa.) See arv ei ole nii suur kui abortide arv Euroopas. (M. Martna, stp: See on ikka õige suur.) Naisterahvas ei tohiks näiteks aborti teha oma abikaasa, perekonna peaaegu soovi vastu. Kui aga raskejalgsuse katkestamine on tingitud majanduslikkudest või teistest põhjustest, siis on see hoopis teine küsimus, aga seda meie ei peaks takistama käesoleva seadusega. See on juba omaette küsimus, ja see küsimus tuleks lahendada osalt majanduslikkude seadustega ja osalt arstiseadusega. Tahtsin juhtida tähelepanu sellele, et abordi küsimused tulevad lahendada arstiseaduses. Meie vaidlesime kriminaalseadustiku komisjonis selle üle, kas arstid on õigustatud või koguni kohustatud katkestama raskejalgsust teataval sotsiaalsetel olukordadel, ja jõudsime otsusele, et seda ei saa lahendada kriminaalseadustikus. Komisjonis läksid selles asjas hääled pooleks: üks pool oli selle poolt, et raskejalgsuse katkestamist võib lubada esimese kolme kuu jooksul, teine pool aga arvas ümberpöörduvalt, et kriminaalseadustikku tuleb tarvitada instrumentina selle nähtuse vastu, tõstes karistus võrdsest praeguste normidega.

Seaduseelnõu, mis valitsuse poolt esitatud, on end eemale hoidnud ühest ja teisest äärmusest. Võrreldes nende seadustega, mis aluseks võetud, on siin karistust vähendatud: maksimaalne karistusemäär on kuus kuud ja minimaalne karistusemäär üks päev aresti.

Tuleb tervitada, et karistust on märksa kõvendatud nende isikute suhtes, kes raskejalgsuse katkestamiseks kaasa aitavad, ilma et nad seks oleksid ette valmistatud, ilma et nad oleksid arstiteadlased, kes teevad naisrased asja rohkem-vähem mitteahvardavaks naisisiku tervisele. Ma leian ka, et õige on, et siin esijoones ei ole surmamise põhimõtte ja ei räägita mitte ihuvilja surmamisest, vaid raskejalgsuse katkestamisest, ning süütegu on viidud 24. peatüki alt, kus räägitakse surmamisest, 9. peatüki alla, kus räägitakse süütegudest rahva tervishoiu vastu. Tegelikult tuleb aga tõendada, et raskejalgsuse katkestamine on nähtus, mis hädaohtlik võib olla tulevaste generatsioonide jaoks. Arstiteadlaste poolt on selgeks tehtud, et raskejalgsuse katkestamisel väga tihti järeluseks on, et pärast, kui tahetakse sünnitada, enam ei saa, ja teiseks, isik on üldse

tervislikult halvemas seisukorras, võrreldes teistega. Sellepärast kõneldakse sellest ka käesoleva peatüki all.

Kohtuminister T. Kalbus: Austatud Riigikogu liikmed! Ma tahaksin paar sõna selgituseks öelda selle kohta, missugune vahe on härra Jõeääre ettepaneku ja praeguse kava vahel, et see küsimus selgemaks saaks. Nagu esitatud kavast näete, on raskejalgsuse katkestamine põhimõttelikult keelatud ja selle eest määratud minimaalne karistus 1 päevast — 6 kuuni. See seisukoht oli vastuvõetav komisjonis, samuti Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud. Ei ole ühtki riiki ilmas, kus see lubatud oleks, Eesti riik oleks nüüd esimene. Ka Venemaal ei ole selles asjas absoluutset vabadust olemas. Alguses oli küll, kuid praegusel kommunistlikul Venemaal on kord sisse seatud ja ainult teatud tingimuste täitmisel on seda lubatud teha. Tervislikkudel põhjustel ei ole raskejalgsuse katkestamine karistatav. See on ette nähtud üldosa § 46. ja ka arstiseaduses. Kõik kõnelejad sotsialistide hulgas on toonitanud, et oleks tarvilik raskejalgsuse katkestamist ka sotsiaalsetel põhjustel lubada. See ei ole kriminaalseaduse asi määrata, vaid see käib teiste seaduste alla. Kui tahetakse seadusega läbi viia, et sotsiaalsetel indikatsioonidel ei ole raskejalgsuse katkestamine karistatav, siis on tarvis vastavat seadust täiendada, kas arstiseadust või mõnda teist, aga mitte kriminaalseadustikku. Seaduse konstruksioonilisest seisukohast ei ole vastuvõetav seda küsimust kriminaalseadustikus lahendada. Kuid härra Jõeääre ettepanek läheb veel kaugemale. Tema tahab läbi viia, et mitte ainult sotsiaalsetel põhjustel, vaid igal ajal on võimalik raskejalgsust katkestada esimese kolme kuu jooksul, ja et see tegu ei ole karistatav. Vaadake, seda põhjendust ei ole meile veel ükski ka nende hulgast ette toonud, miks see nii peab olema. Ometi räägitakse, et meie rahvaarv väheneb j.n.e., tähendab, mingisugune takistus peab olema. Härra Jõeääre ettepanek on aga, anda absoluutne vabadus igale naisele seda teha. (L. Johanson, stp: Igal ministril peaks vähemalt 6 last olema.)

Kui meie vaatame veel seda redaktsiooni, mis käib § 194 kohta, siis ei ole see ka vastuvõetav sellepärast, et seal räägitakse arstlikust indikatsioonist, mis aga üldosa § 46. lahendatud. §§ 193 ja 194 tuleksid tagasi lükata.

A. Laur (as): Lugupeetud rahvasaadikud! On päris kindel, et abortide eest karistamine mingisuguseid tagajärgi tegelikult elus ei anna. Asi seisab selles, et ka praeguse kõrge

karistuse juures ei jäeta karistuse kartusel peaaegu vist mitte ühtki aborti tegemata. Kui jäetakse abort tegemata, siis vahest sellepärast, et kardetakse, et tervis võib selle tagajärjel kannatada. Meie teame, et maal igas metsatukas on mõni vanaeit, kelle juures käiakse aborte tegemas. Käivad vallalised ja käivad mehenaised. Ainult jõukamad naised ja neiud käivad tervishoidlikult paremates kohtades. Kui Riigikogu asub seisukohale, et põhimõttelikult tuleb aborditegemist karistada, siis minu arusaamise järgi võiks olla karistus piiratud, väiksem, ja selles mõttes teen ettepaneku seks korraks, kui härra Jõeääre ettepanekud ei peaks vastuvõtmist leidma, nimelt

võtta § 193. sanktsiooniks: „arestiga mitte üle kolme kuu või rahatrahviga mitte üle kolmesaja krooni“ ja § 194. võtta karistusemääraks: „kui raskejalgsuse katkestas arstliku praktika õigusega isik — arestiga mitte üle kolme kuu või rahatrahviga mitte üle kolmesaja krooni“.

Igatahes annaks see võimaluse naisterahvastele oma tervist alal hoida. Kuigi nad aborti tahaksid teha, siis läheksid nad sinna, kus seda tervishoidlikult paremini teha võidakse. Selles mõttes oleks tarvilik, et arstide karistamine oleks minimaalne.

A. Jõeäär (stp): Väga lugupeetud rahvasaadikud! Lühidalt, paari sõnaga tahan vastata härra kohtuministrile ja ümber lükata mõne tema poolt ettetoodud väite. Kõigepealt püüab härra kohtuminister tõendada, et kuskil ilmas ei ole sarnast seadust tehtud, nagu meil sünniks minu ettepaneku vastuvõtmisega. Härra minister ütles, et isegi Nõukogude Venemaal on teatud kitsendused selleks olemas. Selle kohta pean tähendama, et Nõukogude Venemaal praegumaksvate seaduste järgi on esimese kolme kuu jooksul abort täiesti karistamata, kui see sünnib raskejalgsuse nõudmisel, kuid ainus kitsendus, mis selle juures on määrustesse võetud, seisab selles, et seda otsustama või lubama peab kolmeliikmeline naisisikuist koosnev komisjon; kriminaalseadustiku järgi on aga abort karistamatu. Reguleerimist võib ka meil arstiseaduses ette näha, selle vastu ei ole mul midagi, kui arstiseadust vastavalt täiendatakse.

Teiseks võiksin ette tuua, missugused tagajärjed abortide legaliseerimisel Venemaal on olnud dr. Magnus Hirschfeldt'i ja dr. Pasche-Oerski andmete järgi.

Kui naiskomisjon on otsustanud, et abort tarvilik, tehakse see kliinikus tasuta. Ja selle tagajärjel on abordipalavikku surnute arv langenud. 1924. a. andmete järgi on Berli-

nis iga 1000 naise kohta ette tulnud veel 11 surmajuhtu abordipalaviku ja sünnitamise tagajärjel, Leningradis on aga iga 1000 naise kohta ainult 2 surmajuhtu, ja sellejuures on abortide arv niihästi Leningradis kui Berliinis ühesugune. Berliinis on küll abortide tegemine seadusega keelatud, kuna see Leningradis lubatud on — kuid arv on mõlemis üks seesama. Surijaid on aga Venemaal vähem, kuna seal aborte tehakse kliinikutes arstide järelevalve all, seal aga, kus abordid keelatud, tehakse neid igasuguste nurgaämmamooride poolt.

Absoluutset abortide-vabadust ma ei ole tahtnud; kandsin ette vaid asjatundjate arvamised; oma seisukohta ei ole ma pikemalt põhjendanud, sest näen, et siin pikemad seletused tarbetuks osutuvad.

Lõpuks tähendan, et kui tahetakse aborti lubada sotsiaalsel põhjustel proletaarlaste naisele, kodanlikule ministriprouale aga mitte, ja nõutakse, et viimast peab selle eest karistatama, kuna tal sotsiaalsed põhjused puuduvad, siis parem oleks, et seaduse järgi mõlemad ühe-õiguslikud oleksid. (Kohtuminister T. Kalbus: See seadus ei tee ju vahet.) No jah, seadus peab olema ühesugune igaühe kohta ja sellepärast on ka loogilisem sotsiaalse indikatsiooni asemel tunnustada minu parandus-ettepanek õigemaks. Enamalt jaolt sünnib abortitegemine majanduslikkudel põhjustel. Kuid ka neil juhtudel, kus see sünnib mitte majanduslikkudel, vaid teistel põhjustel, ei ole põhjust selle eest karistada. Naiste isikuvabaduse kaitsmise põhimõttest välja minnes, peaks neil õigus olema oma keha üle. Kui teised kehavigastused karistatavad ei ole, mis vabatahtlikult sünnitatud, siis aborti juures, kus arst pealegi ütleb, et õieti mingit kehavigastust ega terviseriket pole, ei saaks selle eest karistada, kui naine teeb seda vabatahtlikult, omal soovil. Kuna aborti karistusnormid on paigutatud rahva tervishoiu kohta käivasse peatükki, peaks arvestatama põhimõttega, mis vabatahtlikkude terviserikete kohta üldiselt tunnustatud. Härra kohtuminister armastab põhjendada teadusemeestega. Võiksin tsiteerida temale professor Talviku kirjutatud raamatust abordiküsimuse kohta ühe lugupeetud õpetlase arvamise selles küsimuses. See on hiljuti surnud Saksa kriminalist von Liszt'i arvamine ja tema seab üles järgmised väited: Idu hävitamine jääb tulevase seaduseandluse järgi — de lege ferenda — karistusest vabaks järgmistel tingimustel: 1) kui see ette võetakse seaduse poolt eriti kindlaksmääratava, mitte liiga lühikese ei ka liiga pika aja jooksul raskejalgsuse hakatusest. See on minu ettepanekus ettenähtud 3 kuud. 2) Kui abielulise

raskejalgsuse korral mõlemad abikaasad, valla-lise raskejalgsuse korral ema sellega nõus on; 3) kui see toimetatakse asjatundja ja ametikoh-tade ees vastutava isiku poolt.

Ma arvan, et härra kohtuminister peaks selle tema poolt eriti lugupeetud Liszt'i arvamise aktsepteerima. (Kohtuminister T. Kalbus: Kelle arvamise?) Hiljuti surnud Saksa kriminalist von Liszt'i arvamise. Tema arvamine on, niipalju kui ma mäletan, tsiteeritud seletuskirjas, mille valitsus kriminaalseadustikule juurde lisanud, nimelt surmanuhtluse küsimuse põhjendamiseks. Need oleksid lühikesed vastuväited härra kohtu-ministrile.

L. Johanson (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Mina arvan nagu enne tähendatud, et see küsimus, missugustel puhkudel ema ja arsti karistada tuleks, peaks lähemalt kaalumi-sele võetama arstide kutsetegevuse seaduses, mis on praegu väljatöötamisel, ja sellepärast teen ma vastava ettepaneku,

võtta §§ 193. ja 194. lõppu: „Raskejalgsuse katkestamine põhjustel, mis arsti-dele ja ämmaemandatele vastavates eri-seadustes lubatud, ei ole karistatav.“

(V. Hasselblatt, sks: Härra Johanson, see on iseenesest mõistetav. — Kohtu-minister T. Kalbus: See on § 46. öeldud.)

V. Hasselblatt (sks): Mina pool-dan sisuliselt täiesti härra Johanson'i ettepane-kut, aga siia paragrahvi see küsimus ei kuulu. See küsimus on lahendatud § 46. Kui kat-kestatakse raskejalgsus arsti poolt meditsiini-listel, tervishoidlikkudel põhjustel, mis ette nähtud arstiseaduses, siis kahtlemata ei saa olla mingisugusest süüteo-st juttu. See on igas riigis ja igal ajal karistusest vaba. Selle ette-paneku vastuvõtmine ei ole tarvilik. Sisuliselt komisjonis selle vastu ei oldud.

Vaheaeg kl. 12 — kl. 12.20 min.

Kriminaalseadustiku komis-joni aruandja **A. Vreeman** (lõpu-sõna): Komisjon peatus väga kaua ja põhjali-kult selle küsimuse, s. t. aborti karistatavuse või mittekaristatavuse juures, ja kutsus ühtlasi komisjoni töödest osa võtma organisatsioonide ja asutuste esindajaid, et leida asjatundjaid, kes põhjalikult valgustaksid seda küsimust, mis on laiaulatuslik ja mis ei ole otsustatav indi-viduaalsel, vaid rahvuslikkudel ja majanduslik-kudel kaalutlustel. Sellest küsimusest on palju räägitud komisjonis, seda küsimust on val-gustanud lugupeetud komisjoni liikmed härra Jõeäär, härra kohtuminister ja härra Hassel-blatt. Aborti karistatavuse küsimuses oli

komisjon väga liberaalne. Ühelt poolt arvati, et aborditegemine võiks lubatav olla kuni 3 kuuni, arvates raskejalgseks jäämise ajajärgust. Teiselt poolt toonitati seda asjaolu, et meie ei tohi nii kaugele äkitselt minna ja nii suurt murrangut teha, kus meil aborditegemine on karistatav endise Vene seaduse järgi mitte vähem, kui 3 aastaga. Meie uues seaduseel- nõus, mis valitsuse poolt esitati, oli ette nähtud sama süüteo karistamine ühe aasta vangistusega ja ühtlasi oli ka see paragrahv teises peatükis, see on surmamise all. Tähendab, mõte oli niisugune, nagu oleks see surmamine.

Komisjon kõiki neid organisatsioonide ja eriteadlaste arvamisi ära kuulates jäi sellele seisukohale, et nii äkilist murrangut ei või meie siin läbi viia, kuid arvesse võttes uuema aja tendentsi ja arvamisi, viis selle küsimuse teise peatüki alla, nimelt süüteod rahva tervishoiu vastu. See iseenesest alandas karistatavuse mõistet ja siin on emale ette nähtud maksimaalne karistus — 6 kuud aresti. Nagu siin tähendati, võib see karistus minimaalsuseni minna ja teatud juhtudel § 46. järgi võib karistus täiesti ära langeda, kui seal on erilised põhjused olemas. Niisama oli komisjonis kaalumisel, kas sotsiaalne indikatsioon võib olla põhjuseks selle teo eest karistuse mitterääramiseks, leiti, et see on tegelikult väga raske kindlaks teha, mis on sotsiaalne indikatsioon ühel või teisel juhul, ühe või teise isiku juures. See tooks asjata sekeldusi ja ei saaks õiget arvamist tabada, kuna aga eri- ja Hoolekande seadustega võiks asja kuidagi viisi pehmemdada.

Mis puutub väidetes, mis härra Johanson'i ja härra Martna poolt ette toodi, nagu oleks eriti mingisugune surve töölisklassi peal, siis peab tähendama, et komisjon ei ole tahtnud avaldada seisukohta, nagu oleks seadus ühe või teise rahvakihi kohta määratud, vaid see on üle riigi kõigile ühetaoline.

Kui härra Johanson arvab, et ainult sotsiaalselt halvad olud on aborditegemise põhjuseks, siis ei ole see alati nii. Meie teame, et endistel aegadel, aastakümneid tagasi, oli rahval koguni halb majanduslik seisukord, võib olla palju halvem kui praegu tööliste naistel, niisama teistel tööaladel, kus praegu võib olla neid juhte ette tuleb, kuid tolkorral abordi- juhte ette ei tulnud. Võibolla tuleks siin otsida põhjusi mitte sotsiaalalal, võibolla on see rohkem moraalil või usuküsimusega ühen- duses, võibolla on see revolutsiooni ja prae- guse aastakümne kõigi asjaolude kogu taga- järg. Aga ei või öelda, et siin oleksid ainult sotsiaalsed põhjused, korteriolud j.n.e.

Meie teame Eestis maakohti, nagu Petseri- maa, kus korteriolud julgesti ei ole paremad

kui linnas töölisklassil, seal ühes hurtsikus elab kümnekond inimest ja siginevad ilma armuta. (M. Martna, stp: Teid tuleks ka sinnaviia.) Mina elan seal ligidial ja tun- nen väga hästi sealset olukorda. Seal ei tule seaduserikkumisi niipalju ette. Võibolla, et see rahvakiht usuliselt kindlamal alusel on, ja võibolla, et Jumala seadused hirmutavad inimesi rohkem kui maapealsed seadused. (J. Voiman, stp: Kas kristlasika hirmutavad?) Mina ei tea nende eest aru anda, vaid mina seletan seda, et siin ei saa võtta ühe klassi kohta seda seaduse mõistet, vaid see on üldine. Pealegi ei ole siin vangistusega tegemist, vaid arestiga ja seda võib minimaal- suseni vähendada ja tingimisi mõista, kui sel- leks erilised põhjused on.

Samuti ei ole ka komisjonis eriteadlastest keegi julgenud kindlat arvamist avaldada, et tuleksid abordid täitsa karistamata jätta. Seal olid tõutervenduse seltsi esindaja, naisorga- nisatsioonide liidu esindaja, samuti arstide- seltsi esindaja, nad avaldasid kõik ainult oma isiklikke arvamisi, ja kui neilt küsiti, kuidas see võib rahvaarvu kasvamisele või kahanemi- sele mõjuda, siis ei võinud nad kindlat seisukohta avaldada, ja kaldusid selle poole, et abortide arv võib julgesti tõusta, kui see karis- tamatuks jääb.

Kõigil neil põhjustel leidis komisjoni ena- mus niisuguse tee, mis võiks siiski meid rahul- dada, endised suured karistused on ära jäetud, ja siiski see mõiste seaduses väljendatud, et abort nii vaba ei ole, et igaüks seda vabalt võiks teha. Teatud mõjuvate põhjuste puhul võib nende karistusenormide juures täitsa karistuseeta jääda või karistatud saada väiksel määral.

Juhataja K. Einbund: Rkl. Jõe- äärelt on ettepanek,

§ 193 vastu võtta järgmisel kujul: „§ 193. Ema, kes süüdlane oma raskejalgsuse tahtlikus katkestamises peale kolme kuu möödumist raskejalgseks jäämisest, karistatakse: arestiga mitte üle kuue kuu.“

Siis on rkl. Jõeäärelt ettepanek,

§ 194. esimene osa vastu võtta järgmisel kujul: „§ 194. Süüdlast naisisiku raske- jalgsuse katkestamises, ilma et temal sel- leks vastavat arstiteaduslikku ettevalmistust oleks, samuti vastava arstiteadusliku ettevalmistusega isikut, kui raskejalgsuse katkestamine tema poolt sündinud peale kolme kuu möödumist raskejalgseks jää- misest ja arstiseaduse vastaselt, karis- tatakse: vangimajaga mitte üle ühe aasta.“

(Hääletatakse.) Poolt on 29 häält, vastu 40 häält, seega on rkl. Jõeäär ettepanek § 193. kohta tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Jõeäär ettepanek § 194. kohta tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Rkl. Lauri ettepaneku poolt on 38 häält, vastu — 40 häält, erapooletuid — 1 hääl, seega on ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Rkl. Johanson'i ettepaneku poolt on 36 häält, vastu — 37 häält, erapooletuid — 4, seega on ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on 9. peatükk vastu võetud.

8. Riigikogu järgmise koosoleku määramine.

Abiesimees **R. Penno**: Teen ettepaneku, Riigikogu järgmine koosolek pidada homme kell 17. (Päevakord prot.

nr. 178/10.)

A. Jõeäär (stp): Lugupeetud rahvaasadikud! Ma ei vaidle selle vastu, kui kriminaalseadustik homsesse päevakorda II lugemisele võetakse, sest II lugemisega peab juba lõpule jõudma. Arvan aga, et kui täna suuremate parandustega ei esineta, siis võimalik on kriminaalseadustiku II lugemine juba tänasel päeval lõpetada. Kuid olen selle vastu, et seadus juba homme III lugemisele tuleb, sest II lugemisel on esile kerkinud suured ja laiaulatuslikud küsimused, mis nõuavad pikeemat kaalumist, ja sellepärast on soovitatav II ja III lugemise vahel vähemalt mõni päev vahet pidada. Sellepärast teen ettepaneku, otsustada, et seadustik homsesse päevakorda võetakse II lugemisele selle eeldusega, et kui II lugemine peaks täna lõpetatama, siis homsest päevakorrast kriminaalseadustik ära jäetakse.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

9. Kriminaalseadustik — II lugemisel.

(10. peatükk.)

L. Raudkepp (krst): 10-das peatükis on üks paragrahv, mis vajab rohkem selgust või ütleme selgitust, nimelt § 230. Selles paragrahvis on määratud karistus liiga kiire sõidu eest, samuti ka selle eest, kui sõit on joomise tagajärjel endaga kaasa toonud õnnetusi.

Ma leian, et siin ei ole üksikud paragrahvi osad järjekindlalt läbi viidud. Ka puudub mõnes punktis selgus. Kahjuks ei olnud selle kriminaalseadustiku arutamisel niisugust komisjoni, kus oleksid esitatud olnud rühmad, vaid see oli juristide komisjon, sellepärast argu pandagu pahaks, kui esitatakse mõni küsimus, nii nagu seda tehakse komisjonides, nii et Riigikogu koosolek kriminaalseadustiku arutamisel osalt peab täitma komisjoni ülesandeid. Ei või ju jätta ka väiksemaid küsimusi tähelepanemata, muidu kujuneb vajadus mõne aja pärast esitada muutmise seaduseelnõu. See töö, kriminaalseadustik nimelt, peab olema igatahes põhjalik ja selge. (A. Jõeäär, stp: Selles on Teil õigus.) Et juristid selle kallal tööd on teinud, see on tagatiseks, et siin vastolusid ei tohiks olla, kuid siin on ikkagi mõni kogemata sisse jäänud. (L. Johanson, stp: Millest nad siis elavad, kui vastolusid seaduses ei ole!) Ma võtaksin üksiknäiteid § 230. Selles on öeldud: „Süüdlast selles, et ta:

1) sõitis linnas, alevis või külas ettevaatamata või ülearu kiirelt;

2) usaldas hobuse juhtimise selleks teadvalt võimetu või joobnud isiku kätte, karistatakse:

arestiga mitte üle kahe nädala või rahatrahviga mitte üle viiekümne krooni.“ Nüüd tekib küsimus, kuidas on lugu selle joobnud isikuga, kelle kätte omanik usaldas hobuse juhtimise. Igatahes seadus teeb vastutavaks sarnasel juhul omaniku, kes andis hobuse juhtimise joobnud isiku kätte. Aga kust siis omanik teadis, et see isik olles veel mitte joobnud mõne aja, pooltunni või tunni pärast on joobnud, ja kuidas võib vastutust panna omanikule, kes veel ei tea, kas isik, kellele antud hobuse juhtimine, enese täis joob või mitte. Ja pealegi, miks peaks vastutus omanikule langema, aga mitte selle peale, kes otsekohe on süüdi selles, et õnnetus juhtub, kui ta joobnud olekus hobust juhib. Siin ei ole sellest sõnagi räägitud, nii et joobnud isik ei ole sel korral karistusealune. See on äärmiselt ebaloogiline. (Kohtuminister T. Kalbus: Tarvis mõista lugeda paragrahvi.) Ma kuulen, härra minister ütles, et paragrahvi tuleb mõista lugeda, — mis konksud siis seal paragrahvis on? Igatahes iga kodanik on kohustatud teadma seaduse paragrahve. Ta loeb paragrahvi ja on kohustatud mõistma seda, aga kui konksud sees on, siis ei saa kodanik sellest ometi aru. Kodanikult nõutakse, et ta peaks tundma seaduse paragrahve, ja kui seal konksud sees on, siis on advokaadil, kui ta kaitseb süüalust, võimalus opereerida sarnaste konksudega, kui

asi ei ole täiesti selge. Igatahes iga kodanik avaldab selle kohta imestust, kuidas võidakse vastutusele võtta peremeest, kes annab hobuse juhtimise teisele isikule, kes võibolla on joobnud. Kuidas võidakse siin peremees vastutusele võtta, aga isikut, kes joonud, vastutusele ei võeta? See on äärmiselt absurd, ma ei ole kuskil seaduseelnõus seda lugenud. Võibolla aruandja või härra minister seletavad mulle, ühes sellega ka kõigile kodanikkudele, miks joodikuid võetakse just nagu kaitse alla. (K o h t u m i n i s t e r T. Kalbus: Härra Raudkepp, ei maksa öelda, et absurd on, kui õ i e t i e i l o e.) Ma ütlesin, kui mulle seletatakse, et siin absurdi ei ole, vaid on liiga lühike ütetus, millega tahetakse ära öelda seda, mis just rohkem silma paistab neist sõnadest, mis siin on olemas, siis on muidugi teine asi. Läheme edasi. Siis veel paragrahv, kus on ka arvestatud kurikuulsate autode, mototsiklettide ja trammide sõitudega. Selles paragrahvis otsisin ma kohta, kus oleks tähele pandud, ütlemes autosõite maanteedel. Võiks ju öelda, et mõiste „küla“ sisaldab ka ühes sellega mõistet „maantee“. Võibolla ma ei tea, kuidas siin juristid vaatavad niisugusele ühendamisele, kui seaduses on öeldud „küla“. Kas selle all tuleb mõista ka maanteed või mitte. Nimelt on maarahvas huvitatud sellest, et autode kiiret sõitu ei oleks maanteedel. Külas, linnas või alevs niikuinii tasandatakse sõitu, aga maarahvas on hädas just kiire sõiduga maanteedel. (O. Gustavson, stp: Aga kuidas linnas sõidetakse?) Ega linnas siin maanteed ei ole, on ainult teed. (M. Martna, stp: E i, t ä n a v a d!) Kui nende paragrahvide alusel tekib kohtuprotsess, siis, võibolla, advokaadid hakkavad sellest kinni, et teatud õnnetus ei juhtunud külas, vaid maanteedel. (O. Gustavson, stp: J a e i j u h t u n u d l i n n a s, v a i d t ä n a v a l!) Teie tahate nalja teha, no see on hoopis iseküsimus. Kui juristid ära seletavad, et mõiste „küla“ on ühenduses mõistega „maantee“, sest on juba teatav juriidiline põhimõte olemas, nagu näiteks uuri ja uuriketi vahel, siis oleks sellega asi lahendatud. Siin on jälle niisuguseid asju, nagu näiteks vankrisõidu juures. Kui sõitja auto, mototsikleti, tramm, lennuriista või mootorpaadi juhtimise annab selleks võimetu või joobnud isiku kätte, karistatakse süüdlast, — tähendab sõiduriista omanikku. Autoomanik näiteks langeb karistuse alla, aga autojuht, kes joobnud, mitte. (K o h t u m i n i s t e r T. Kalbus: Selleks on teised paragrahvid olemas.) Ta võib küll langeda karistuse alla punkt esimese järgi, see on kiire sõidu pärast, aga et ta end täis jõi, selleks ei näe paragrahv ühtki karistust

ette. (J. Fuks, as: Selleks peab advokaat olema.) Härra minister nimetab hoopis teist seadustikku. (A. Jõeäär, stp: Pange tähele, härra Raudkepil on veel õigus.) Ma tahaksin just selgusele jõuda. Ega või ju eeldada, et rahvasaadik kõige kursis oleks. Ma ütlesin alguses juba, et soovitatav oleks olnud, kui ka käesoleva seaduse väljatöötamisel Riigikogu liikmetel võimalik oleks olnud esineda küsimistega juristidele ja teistele asjatundjatele, nagu kriminaalseadustiku komisjon ise on küsinud asjatundjate arvamisi ja kutsunud arstiselt-side esindajaid ja teisi asjatundjaid koosolekule. Ma sooviksin igatahes, et mulle ette loetakse paragrahv, millest võib järeldada, et joobnud autojuht langeb ka karistuse alla. Sellest paragrahvist seda igatahes ei selgu. See oleks ometi skandaal, kui autoomanik võetakse vastutusele selle eest, et autojuht oli joobnud, aga autojuht ise, kes joobnud oli, karistuse alla ei lange. (O. Gustavson, stp: Langeb küll, kuid teises korras. — L. Johanson, stp: Teise punkti alusel.) Aga teda ei võeta vastutusele selle eest, et ta jõi.

Siin on ette loetud sõidukid, nagu auto, mototsiklett, tramm, lennuriist ja mootorpaat, kuid pole öeldud, kuidas lugu on raudteega. Ma vaatan praegusele koosolekule kui komisjoni koosolekule, ja et mulle ei võimaldatud komisjonis tööd teha, siis esinen siin niisuguste küsimustega ja palun aruandjat või kohtuministrit seletada. (K o h t u m i n i s t e r T. Kalbus: Riigikogu kodukorra järgi võib iga Riigikogu liige osa võtta komisjoni koosolekust!) Selle kohta võin öelda, et mineval aastal eelarve arutamise puhul tehti soovialdus, et komisjonide kohta avaldataks bulletaäne, kuid soovialdust ei pandud tähele ja nii ei ole teada, kus ja millal komisjon on pidanud oma koosolekuid.

§ 60-das on ette nähtud: „Kui ühe teo kohta on tarvitatavad mitu kriminaalseadust, siis karistatakse süüdlast selle seaduse järgi, milles ette nähtud raskem karistus“.

Kui kõrvuti paneme näiteks § 274-daga, kus on öeldud: „Süüdlast avalikku kohta ilmumises lausa joobnud olekus, mis ähvardab julgeolekut, rahu või korralikkust, karistatakse:

arestiga mitte üle kahe nädala või rahatraviga mitte üle viiekümne krooni“, siis näeme, et praegu loetud paragrahvis on karistus niisama suur kui kiire sõidu eest hobusega, kus karistus määratakse samuti mitte üle kahe nädala või rahatraviga mitte üle viiekümne krooni. Juba sellest on näha, et siin ei arvestata sellega ja ei määrata selle

eest trahvi, et hobustejuht oli jooanud olekus, kuna § 274-as just jooanud oleku eest erikaristus määratakse, sest see võib ähvardavaks olla julgeolekule.

Ma ei tee selle paragrahvi kohta ettepanekut, sest seda teha ei ole kerge, (Naer.) ...peab teadma palju, seadused peavad olema käepärast.

Ma arvasin oma kohuseks Riigikogus asjastuhvitatute — ja seda peame meie kõik olema — tähelepanu juhtida sellele, et siin on ebaselgusi ja ei ole järjekindlust.

Ma võiksin ennem leppida näiteks niisuguse määramisega: süüdlast selles, et ta usaldas hobusejuhtimise iseseisvalt võimetu või jooanud või joomise kalduvustega isiku kätte. (Põllutööminister O. Köster: Siis lähevad kõik!) Ma juba tähendasin, et omanik ei või teada, et tema teenistuses olev isik... (M. Laarman, põl: Aga härra Raudkepp, mis see joomise kalduvus õieti on?) Kui Teie sedagi ei tea, siis on see küll väga kurb. (Põllutööminister O. Köster: Sut osushdaet! — L. Johanson, stp: Härra Laarman on kalduvuste ajajärgust läbi!) Ma tunnen juba Teie vaateid, härra Laarman, endistest aastatest ja tean, et Teie selles küsimuses tahate olla erapooletu ja isegi rohkem kaitse alla võtta joomist, kui olla selle vastu.

Aruandja **R. Vreeman** (lõpusõna): Härra Raudjalg... (Üldine naer.) härra Raudkepp esines siin sooviga, et see paragrahv saaks temale lähemalt seletatud. Kahjuks ei ole teised kõnelejad seda nõudnud ja üksikutele seletusi anda on väga raske. Härra Raudkepp ütleb, et seda paragrahvi võtab rahvas terve mõistusega, see tähendab, et rahvas võtab seadust nii, nagu talle terve mõistus ette seab. Mitteterve mõistusega seadusest aru saada ei ole üldse võimalik. Nimelt on selle § 230. juures härra Raudkepale arusaamata, kas küla ja maantee on üks mõiste? Ma pean ütleva, et ei ole. Kui võtame härra Raudkepi võrdluse, kas see vahe on samane, nagu uuri ja uuriketi vahel, siis tuleb nii välja, nagu üks koolipoiss oli küsinud — kas traktor ja traktaat on üks ja sama. Nii ei saa seadust võtta. Siin on väljendatud selgesti need kohad, keda ja kunas karistatakse. Härra Raudkepi soovile vastu tulles pean ütleva, et kiire sõidu fakti karistatakse, sündigu see maanteedel või linnas. Samuti kui keegi andis sõiduki juhtimise teadlikult jooanud inimese kätte, siis tähendab see, et isik pidi siis jooanud olema, kui juhtimine tema kätte anti. Kui aga juhtimine kaine mõistusega inimese kätte anti,

siis ei saa andjat karistada, kuigi see juht pärast jooanud võis olla. Kuid need on üksikud kvalifitseeritud juhud. Kui aga härra Raudkepp ütleb, et joomise kalduvustega inimese kätte ei tohi anda hobust, siis peaksime kõik laadad kinni panema ja need inimesed, kes laatadel hobuseid juhivad, tuleksid kõik pokri viia, sest iga mees on väiksel viina võtnud. Igatahes on selle paragrahvi mõte täiesti selge. Ühe paragrahvi juures ei või kõiki nuhtlusi ette näha. Kui ta kiirelt sõitis, siis karistatakse teda, aga kui ta jooanud oli, siis on teises kohas ette nähtud, et joomise eest karistatakse. Kujutame ette, et autos veel midagi hullemat juhtus, kas kedagi löödi või vägistati, ega siis käesolev paragrahv ei määra selle eest karistust, vaid see käib teiste paragrahvide alla, kus seesugused süüteod ette nähtud. Härra Raudkepp, lugege edasi, siis näete, et seal on laevade ja aeroplanide kohta ka öeldud. Nii et selguse mõttes ei tohi seadusest võtta üksikut paragrahvi, vaid peab läbi kaaluma ja terve mõistusega võtma. (L. Raudkepp, krst: Aga raudteerong? — A. Jõeäär, stp: Aga kahe küla vahel maanteel on kiire sõitmine karistamata.) Seadus näeb karistuse ette selles mõttes, kus kiire sõidu läbi võib hädaoht tekkida. Seal kus tee lahtine, selleks tarvidust ei ole. Selleks on omavalitsuste poolt vastavad määrused ette nähtud, kus sõidu kiirus ära näidatud, kas võib 30 kilomeetrit tunnis teha või üle selle. (O. Gustavson, stp: Omavalitsused ei saa, puudub sanktsioon.) Omavalitsuste määruste mitte täitmise pärast on jällegi paragrahv. Lahtisel teel ei või keelata kiiremat sõitu. Kui õnnetus juhtub, siis vastutab sõitja teise paragrahvi järgi. (A. Jõeäär, stp: Siin see asi ei ole päris klaar.)

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on 10. peatükk vastu võetud.

11. peatükk võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(12. peatükk.)

A. Jõeäär (stp): Panen ette, § 265. esimeses osas sõnade asemele: „vangimajaga mitte üle ühe aasta“ võtta „arestiga mitte üle kolme kuu“ ja teises osas sõnade asemele: „kolme aasta“ võtta: „ühe aasta“. Peale selle § 266. esimeses osas võtta sõnade asemele: „vangimajaga mitte üle kolme kuu“ sõnad: „arestiga mitte üle kahe nädala või rahatraviga mitte üle viiekümne krooni.“

§ 265 räägib: „Süüdlast tööpõlgamise pärast ümberhulkumises kindla elukohata, tööta ja eluülespidamise allikata, karistatakse:

vangimajaga mitte üle ühe aasta.“ See on võrdlemisi ränk karistus ja seda paragrahvi ümberhulkumise kohta võib lõpuks iga suvitaja kohta tarvitada, kui ta on kolm kuud kodust ära, kolab metsimööda ringi ja sel teel oma tervist parandab. Kui siis politsei ta tabab, võidakse ta üheks aastaks vangi panna. Seaduses on öeldud, et karistatakse süüdlast ümberhulkumises kindla elukohata, — niisuguseid kunstnikke meil ju leidub, kes tööd põlgavad, kuid põhiseadus kindlustab neile liikumisvabaduse. Minu arvates ümberhulkumine ei ole niisugune süütegu, et see vajaks ränka karistust — vangistust kuni üks aasta. Meil on inimesi, kes tööpuuduse all kannatavad ja sellepärast tööta on, aga et nad tööpõlgamise pärast tööta oleksid, seda tuleb praeguse tööpuuduse juures harva ette. Ja minu arvates ei tee keegi sellega iseenesest mingisugust kuritegu, kui ta ümber hulgub.

Teine lõige jääb maksma. Ma ei pane ette, et karistus ära jäetaks, kui isik keeldus oma isikut tõestamast või andis oma isiku kohta valeteateid, või kui tal oli kaasas valevõti, muukraud, riist, mis võis olla kõlblik sissemurdmiseks, või kui ta viibis öösel pere-mehe või ta asemiku teadmata eluhoones, et siis teda karistatakse. Minu kindla veendumise järgi peaks küll see paragrahv täiesti välja jäetama kui põhiseadusega vastolus, aga ma tunnen juba ette, et seda ettepanekut vastu ei võetaks. Leian, et igatahes niisugust ränka karistust ei ole vaja määrata. See paragrahv on Vene oludest tingitud paragrahv, kus laialdel Sarmaatia lagendikkudel „бродяга“ ümber hulkusid.

§ 266. kohta, mis kerjamisest räägib, on mul ka parandus-ettepanek. Paragrahv ütleb: „Süüdlast kerjamises karistatakse:

vangimajaga mitte üle kolme kuu.

Kui kerjamises süüdlasel oli kaasas valevõti, muukraud, riist, mis võis olla kõlblik sissemurdmiseks, või laskeriist, siis karistatakse teda:

vangimajaga mitte üle ühe aasta.“

Tähendab, kui kerjajal on niisugune riistapuud ka kaasas, olgugi, et ta ei ole seda tarvitanud, arvatakse, et ta võiks seda tarvitada, siis olge head — üks aasta vangistust. (Kohtuminister T. Kalbus: Kes käsib teda üheks aastaks panna, ta võib ka kaks nädalat olla!) Sellepärast ma teengi ettepaneku, „arestiga mitte üle kahe nädala“.

Mis puutub kerjamisse, siis on meil kerjamine mõnikord majanduslikkudest oludest pa-

ratamata tingitud. Mul on olnud väga palju kokkupuutumisi Tallinna linna hoolekandenasutises sarnaste abitarvitajatega. (Kohtuminister T. Kalbus: Miks Riigikogu võttis vastu seaduse, millega kerjamine on keelatud?) Ma ei vaidle selle vastu, et kerjamine keelatud, vaid väidan, et praegustes oludes on ette nähtud karistus liiga ränk. (Kohtuminister T. Kalbus: Kaks nädalat!) Mitte kaks nädalat, vaid vangistus kuni kolme kuuni, mina omalt poolt teen ettepaneku, vähendada karistust kahe nädala arestini. See on täiesti arusaadav, et inimesed on sunnitud käesoleval majanduslikult kitsal ajal käe armpalumiseks välja sirutama, sest neil puuduvad töö- ja teenimisvõimalused, ja abiraha, mida hoolealused saavad, on niivõrt väike, et äraelatamist ei võimalda. See kõik näitab, et ühiskond ei ole suutnud oma vaesusse langenud liikmetele korraldada abiandmist sarnasel määral, et need ei pruugiks kerjata. Käesolevas seadustikus ei ole enam vana redaktsioon kerjamise kohta, milles öeldakse, et kui inimene kerjab laiskuse või mõne muu mittevabandava põhjuse pärast, siis karistatakse kerjamise eest, kui kerjab aga vabandavatel põhjustel, siis ei saa teda karistada. Kriminaalseadustikus on väga lihtsalt öeldud — süüdlast kerjamises karistatakse igal tingimusel. Täheleb, ei küsita selle järele, kas kerjajal oli selleks põhjust või mitte, vaid kerjamine on karistatav ka siis, kui nälgiv inimene palub leivatükikest hinge sees hoidmiseks. Minu arvamise järgi ei ole õige sarnast ränka karistust määrata, nimetamata jättes vabandavaid põhjusi, ja sellepärast loodan, et minu ettepanek, karistuseaega vähendada, vastuvõetav peaks olema.

Kohtuminister T. Kalbus: Austatud Riigikogu liikmed! Meie Riigikogu päevil on vastu võetud seadus, millega keelatakse kerjamine. Järelikult, kui on kerjamine keelatud, siis peab olema ka vastav sanktsioon. (O. Gustavson, stp: Aga kui töökaitse seadusi rikutakse, missugune sanktsioon on seal?) Ka seal on sanktsioon olemas. Kui kerjamine on keelatud, kui selle kohta on seaduses paragrahv olemas, siis peab ka sanktsioon ette nähtama.

Nüüd tõuseb küsimus karistusemäära kohta. Praeguses seaduses on ette nähtud karistus mitte üle 3 kuu. Üldosa järgi võib karistust vähendada ja koguni arestile üle minna. Nii on karistusemäära valik kohtu asi, ja kohus määrab karistuse süüteo suurusele vastavalt kahest nädalast kuni kolme kuuni. Peale selle on üldosas ette nähtud tingimisi süüdimõistmine, kui kohus leiab võimalikuks

süüalust tingimisi süüdi mõista, siis ei pöörata määratud karistust täitmisele.

Tulevad kohtus näiteks asjaolud ilmsiks, et suur puudus on sundinud kedagi kerjama, siis neid küsimusi kaalub kohus, ja võib hoopis väikese karistuse määrata, ka tingimisi.

Aga meil on olnud juhte, kus kerjamist toimetatakse väga julmilt, kus kerjajad tarvitavad kodanikkude vastu isegi vägivalda, sellepärast peab olema sanktsioon laiem, et kohtul oleks võimalus suuremat karistust määrata. Koodeks määrab karistuse maksimumid, kui kaugele kohus minna võib, ja selle maksimumi piirides on kohtul võimalus karistusi määrata ka tingimisi. Et kerjamise viisid on väga mitmekesised, ja vahest väga julmad, sellepärast on tarvis kõrgemat sanktsiooni ette näha. Seaduse üldosa näeb ette, et mitte kerjamise pärast üksi, vaid ka siis, kui lapsed saadetakse kerjama, võib vanemaid vastutusele võtta, kes lapse kerjama on saanud. Ka neile on tarvis karistust määrata. Teie teate, on olemas niisuguseid juhte, kus inimesel ei ole tarvis kerjama minna, aga nad peavad omal võõraid lapsi, keda kerjama saadetakse, et sellega sissetulekut saada. Seal on tarvis vastutusele võtta neid, kes on lapsi kerjama saanud, ja see on võimalik üldosa järgi, kus ässitajad võib vastutusele võtta. Ka neile on tarvis karistust ja nimelt kõrgemat.

See süsteem, mis siin ette nähtud, on kaalutud ja väga põhjalikult kaalutud esiteks kohtuministeeriumi komisjonis ja peale selle Riigikogu poolt valitud komisjonis. Kui nüüd siin karistusemäär muutma hakata, siis arvan, et selleks alust ei ole. Ei ole võimalik siin Riigikogu koosolekul kõiki neid põhjusi ette tuua ja põhjendama hakata, mis nüüd kuskil komisjonis küsimuse otsustamisel aluseks on olnud. Pealegi tähendaksin ma, et teistes riikides, kus niisuguseid üksikuid koodekseid vastu on võetud, näiteks Saksamaal võeti vastu tsiviilkoodeks, samuti Shveitsis, seal parlamendi liikmed loobuvad oma õigustest, üksikuid parandusi teha. Ka meie peaksime sellest eeskujuga võtma. Kui kõik need ettepanekud vastu võetaks, siis segaksid need selle koodeksi nii ära, et sellest midagi järele ei jää.

L. Raudkepp (krst): Härra kohtuminister tähendas praegu, et mujal loobuvad parlamendi liikmed kriminaalseadustikkude ja muude seaduseelnõude arutamisest. Mina küll nende hulka ei tahaks kuidagi viisi kuuluda, sest rahvaste ja riikide elu kujuneb mitmesuguselt välja. Ei või öelda, et Prantsusmaa riigi elu on nii välja kujunenud, nagu meie riigi elu, kuigi seal on tingimata samu pahesid

nagu meil. Siin peab kaasa rääkima ka rahva iseloom, ei või ühe kava järgi seadusi välja anda või maksuma panna kõigile rahvastele. Ma juba nimetasin, et igal rahval on oma iseloom ja eriolud, mida tuleb arvestada, ja et kriminaalseadustiku komisjon kõiki asjaolusid tähele pannud ei ole vaatamata sellele, et see töö on olnud väga põhjalik. Sellest toon jälle näite.

(Sekretäri kohale asub abisekretär **O. Liigand**.)

Nagu siin juba osalt rkl. Jõeäär tähendas, huvitavad ka mind samad paragrahvid, nimelt §§ 265 ja 266. § 265-das on öeldud, et „süüdlast tööpõlgamise pärast ümberhulkumises kindla elukohata, tööta ja eluülespidamiseallikata, karistatakse:

vangimajaga mitte üle ühe aasta.“ Siin on komisjonil jäänud kahe silma vahele, et need, kes ümber hulguvad ja tööd põlgavad, on esimese järgu kerjused. Milleks ei ole siin ära tähendatud kerjused, need kõige tüütavamad ja vastikumad kerjused... (Kohtuminister T. Kalbus: Kui ta kerjab, kas ta siis võetakse kerjamise paragrahvi põhjal vastutusele?) Siin tuleb vahet teha, et on olemas kaht liiki kerjuseid. Esiteks kerjused, nagu härra Jõeäär tähendas, kes on teatud mõttes nagu süütud, nad ei tülita kodanikke sel möödul nagu hulkurid, kui nad tänavatel seisavad ja vaikselt paluvad ning oma sealolekuga juhivad möödaminejate tähelepanu, kas ei saaks abi. Siin on määratu suur vahe niisuguste kerjuse ja tööta hulkurite vahel, kes käivad igapäev majast majja, kõlistavad ukse taga, ja neile tuleb, kui suurtele isandatele uksi avada. Kuid on teada, et need on suuremalt jaolt tööpõlgajad ja hulkurid.

Ma teen ettepaneku, lisada § 265 juurde sõna „kerjamises“, nimelt kõlaks siis paragrahv järgmiselt: „Süüdlast tööpõlgamise pärast ümberhulkumises kindla elukohata, kerjamises, tööta ja eluülespidamise allikata, karistatakse“ ... j.n.e. (O. Gustavson, stp: Kristus oleks siis esimesena ühe aasta saanud.) Mis Te räägite tühja asja.

Mind huvitab veel paragrahv 266, kui seda võrrelda § 274. Siin tuleb ilmsiks skandaalne asjaolu: süüdlast avalikku kohta ilmumises lausa joobnud olekus, mis ähvardab julgeolekut, rahu või korralikkust, karistatakse vähemal määral kui inimest, kes süüdi kerjamises. See on otsekohene skandaal, kui inimesele, kes seisab kuskil uulitsal või uulitsa nurgal ja tagasihoidlikult ootab, kas teda vast aidatakse, määratakse suurem karistus kui inimesele, kes on lausa joobnud olekus, mis ähvardab julgeolekut, rahu või korralikkust.

Sellest on näha, et komisjon ei ole siin põhjalikult tööd teinud. Ma tähendasin juba varemalt Riigikogus, et on olemas tendents võtta joodikuid teatava eestkostmise alla. Sellepärast võib ühineda härra Jõeääre ettepanekuga, et süüdlast kerjamises karistatakse mitte üle kahe nädala.

Kui härra minister ütles, et sarnased kerjused on hädaohtlikud, siis on sarnaste kerjuste jaoks vastava paragrahvi teises lõikes karistused määratud ja sellega võib nõus olla.

Kui härra aruandja poolt tähendati, et igal kodanikul peab olema terve mõistus, kes seda seaduseelnõu loeb, ja et rahvasaadikul peab olema sama terve mõistus nagu mõnel koolipoisil, siis sattus see võõrale aadressile. Kuid selle vastu see, mis mina arvasin komisjoni kohta, läks õigele aadressile.

L. Johanson (stp): § 266., kus nähakse ette karistus kerjamise eest, on kriminaalseadustiku komisjon muutnud Riigikogu poolt kerjamise kohta Hoolekande seaduses vastuvõetud karistusemääru. Tolajal, kui see seadus vastu võeti, see ei olnud väga ammu, kaaluti seda põhjalikult ja võeti vastu vastavad karistusemäärad. Võtke Hoolekande seaduse § 167 ja võrrelge, mis komisjon on sellega teinud. Komisjon ütleb kriminaalseadustikus niiviisi: „Süüdlast kerjamises karistatakse:

vangimajaga mitte üle kolme kuu.

Kui kerjamises süüdlasel oli kaasas valevõti, muukraud, riist, mis võis olla kõlblik sissemurdmiseks, või laskeriist, siis karistatakse teda:

vangimajaga mitte üle ühe aasta.“ Vaadake, mis ütleb nüüd Hoolekande seaduse § 167: „Isikuid, keda kerjamise pealt tabatakse, kui nad õigustatud ei ole abi saama ja kui nende tegudes ei leidu tundemärke, mille eest seaduse järgi suurem karistus määratud, karistatakse: arestiga kuni kolme kuuni“.

Kolme kuu aresti asemel on võetud 3 kuud vangistust. Nii komisjon talitanud! Edasi öeldakse Hoolekande seaduse § 167: „Kerjamise pealt teist või mitmendat korda tabatud kerjajat karistatakse: vangistusega kuni ühe kuuni. Aresti või vangistuse asemel võib kohus kerjaja sunduslikult saata töömajasse, töömajas viibimise aega käesolevale seadusele vastavalt kindlaks määrates.“ Täheb, siin on seadus omavalitsustele peale pannud kohustuse ja terve rida tingimusi on üles seatud, mis täita tulevad selleks, et kerjamist ära hoida. Töömaju meil ei ole, aga seaduse järgi peaksid meil töömajad olema. Sinna paigutamine peaks alles jääma praeguses kriminaalseadustikus. (Kohtuminister T. Kalbus: Ei ole kriminaalseadustikus.) Aga mis-

pärast? Kui Riigikogu on ühe seaduse läbi arutanud, süsteemi seadnud, mispärast tuleb siis kriminaalseadustiku komisjon, kes nüüd, tahaks öelda, suurem autoriteet ei ole kui Riigikogu, seal komisjonis on võrdlemisi noored juristid, — miks hakkab see komisjon juba maksvat seadust, Hoolekande seadust, muutma, mis sugugi õige ei ole, ja sarnast talituseviisi ei võiks Riigikogu ometi lubada: kui Riigikogu on tahet avaldanud ja hiljuti kokkukõllasse viinud Hoolekande seadusega, siis tullakse paari nädala pärast ja hakatakse teise komisjoni algatusel seadust muutma. Kas nii tohib talitada? Seepärast tuleks siin selle seaduse vastuvõtmisel just sama paragrahv vastu võtta, mis Hoolekande seaduses ette nähtud, nimelt:

§ 266. „Isikuid, keda kerjamise pealt tabatakse, kui nad õigustatud ei ole abi saama ja kui nende tegudes ei leidu tundemärke, mille eest seaduse järgi suurem karistus määratud, karistatakse: arestiga kuni kolme kuuni; kerjamise pealt teist või mitmendat korda tabatud kerjajat karistatakse: vangistusega kuni ühe kuuni.

Aresti või vangistuse asemel võib kohus kerjajat sunduslikult saata töömajasse.“

Selle karistusemäära vastuvõtmise juures oli tegev ka härra Kalbus, ja kui meie steno-gramme vaatame, siis näeme, et härra Kalbus isegi sõna võttis neis küsimustes. Ei ole põhjust neid norme muuta. Kui vastu võetakse kergem norm, siis ühineksin ka mina sellega, aga kerjamise keeld on ainult üks osa sellest, mida on tahetud Hoolekande seadusega kätte saada. Hoolekande seadus teeb omavalitsustele kohuseks ära hoida kerjamist, ja kui omavalitsused neid kohuseid on täitnud ja kui siis ikka kerjama minnakse, alles siis võib kerjajat karistada, muidu aga ei või seda teha. Aga vaadake, siin on otsekohe kategooriline nõudmine üles seatud ja terve Hoolekande seadus on segamini visatud. Meil praegu kerjatakse ja alles üleleile nägime uulitsal üht naist kahe väikse lapsega. Kes seal süüdi on, kui temalt korter ära võetud ja kui tal kuskile minna ei ole? Süüdi on need korraldajad, kes asja nii kaugele viivad, et tal enam ulu- alust ega leiba ei ole, ja kohustused tuleksid nende peale panna. Tuleks vastu võtta uus paragrahv, nimelt:

§ 266¹. „Valla-, alevi-, linna- või maa- valitsuse või selle osakonna juhatajat või ametnikku, kelle tegevusetuse tagajärjel hoolekandeõiguslikud ei saanud Hoolekande seaduses ettenähtud elu- ülalpidamisele vastavat toetust kas rahas või natuuras, ja hoolekandeõiguslikud

selle tagajärjel kerjama läksid, karistatakse: vangimajaga mitte üle kolme kuu.“

Süüdi on need inimesed, kelle tegevuse tagajärjel hoolekandekoostööküsimused on kerjama läinud, sest neil ei ole taht selle vastu võidelda ja vastavatele asutustele mõju avaldada, et nad rohkem teeksid Hoolekande seaduse elluviimiseks. Hoolekande seadus on jäänud ellu viimata sellepärast, et omavalitsustes valitseb seaduse vastane meeleolu, seda ei arvesta meie keskvalitsus ja ei astu mingisuguseid tarvilikke samme selleks, et neid ülesandeid, mis keskvalitsusel tarvis täita, teostada, et võimaldada omavalitsustele oma ülesandeid täita ja ülesannete täitmiseks sissetulekuid muretseda. Vaid sel ajal antakse välja mingisuguseid dragoonilisi seadusi ja muretsetakse selle eest, kuidas ikka rohkem ja rohkem inimesi võlla saata.

Kohtuminister T. Kalbus: Austatud Riigikogu liikmed! Ma juhin veel kord tähelepanu sellele, et meie peame aru saama kriminaalkoodeksi süsteemist. Hoolekande seadus on mitmejärgulised karistusemäärad, suuremad ja väiksemad, arusaadavad, kus ei ole üldosa. Kriminaalseadustikus ühe ja sama paragrahvi juures seda vaja ei ole, sest et selle küsimuse lahendab seaduse üldosa. Käesoleva koodeksi üldosa näeb ette, missugusel juhul karistust võib vähendada. Selle järgi on võimalik kõnealolevas paragrahvis ettenähtud karistust — vangistust — ümber muuta arestiks, kui vastavad asjaolud süiteo pehmemdamiseks põhjust annavad. (M. Martna, stp: Mispärast see paragrahv ei ole võetud nii, nagu see on Hoolekande seaduses?) Sellepärast, et on juhte, kus tarvis suuremat karistust. Ma tooksin ühe näite. Keegi naisterahvas peab võõrast last kerjamiseks äri otstarbel, — ta sunnib noort tütarlast kerjamisele lapse tahtmise vastu. Kas on tarvis sellele isikule karistust kergendada või mitte? (Vahelhüüded pahemalt poolt.) Siin tuleb suuremaid karistusi ette näha.

A. Jõeäär (stp): Mina paneksin ette, anda § 266 tagasi kriminaalseadustiku komisjoni tänasel koosolekul ettepanud uue redaktsiooni läbiarutamiseks. (J. Fuks, as: Terve peatükk anda.) Võib ka terve peatüki anda, sest loomulikult tuleb terve peatükk hääletamisele. (Vahelhüüde keskelt: Kas on mõtet terve peatükk anda?) Meie ei saa ju üksikuid paragrahve hääletada. Härral kohtuministril oli õigus selles, et kohtul võimalik on tarvitada karistuse mää-

ramisel kriminaalseadustiku üldosa. Siin on aga vangistuse karistus ette nähtud ja seda ei saa vähem määrata, kui kaks nädalat, mis on vangistuse alammäär. Meil peaks aga harilikudel juhtudel võimalik olema arestiga karistada. Peale selle oleks otstarbekohane, et võetaks aluseks see redaktsioon, mis Hoolekande seaduses ette nähtud. Vahe seisab nimelt selles, et kohus võib süü raskuse küsimust kaaludes neil juhtudel, kus süüd pehmemdavad põhjused, otsekohe ka ühepäevalise arestiga karistada. (Kohtuminister T. Kalbus'e vahelhüüe.) Praeguse redaktsiooni juures peab aga eriline põhjus olema vangistuse asemel aresti määrata. Minu arvates on see küsimus niivõrt tähtis, et komisjon peaks seda kaaluma, enne kui Riigikogus vastu võetakse. (Vahelhüüded.) Komisjonis seletati, et kohtuministeeriumil on väljatöötamisel eriline maksmapanemise seaduseelnõu, kus on üles loetud kõik karistusemääruste muudatused, mis pärast 1924. a. kuni kriminaalseadustiku maksmahakkamiseni vastuvõetud seadustes ette nähtud. Hoolekande seadus võeti 1925. a. vastu, sellepärast ei ole kerjamise paragrahvi redaktsioon kokkõlas Hoolekande seadusega.

A. Oinas (stp): Kohtuminister härra Kalbus'e seletus kutsus esile väga suure hulga vahelhüüdeid sotsialistlike rahvasaadikute ridadest, — mina olen üks neist vahelhüüdjatest. Mulle tundub, et siin on tegemist kahe paragrahviga, millel ei tohiks olla aset uues kriminaalseadustikus. Hoolekande seadus nägi ette teatud karistused kerjamise eest. (Kohtuminister T. Kalbus: Meie tahame teisele süsteemile üle minna!) Härra kohtuminister, valitsus esitab iga päev, õigemini, igal nädalal seadusi, kus on ette nähtud karistused, need on esitatud valitsuse poolt, mille koosseisus ka kohtuminister. Siis peaks valitsus asuma kindlale seisukohale, et enam ei esitata sarnaseid seadusi.

Hoolekande mõte on see, et riik ja omavalitsused peavad kindlustama kehvematele kodanikkudele inimesväärilise ülalpidamise, — siis kerjamisel ei ole mõtet. Kerjamist ei tohiks aga karistada, kui inimesvääriline ülalpidamine ei ole kindlustatud. Kui näiteks Tallinna linna hoolekandesummad on suurenenud, siis parempoolsed erakonnad pahanudavad, nagu ma hiljuti lugesin „Kajas“. Kuid hoolimata hoolekandesummade tõusmisest Tallinnas 3—4% pealt 7% peale eelarvest, ei suudeta rohkem maksta kui 200—300 senti kuus vaestele, kellel ei ole tööd. Kui sarnaste hoolekande summade juures inimene kerjamise hädasunnil abiks võtab ja

kui sarnasel juhul kerjamise eest karistatakse, siis peab ütlema, on see lausa ülekohus. Kui inimene on sunnitud kerjama minema, siis on sarnased karistused jõledad. Härra kohtuminister tõi näitena ette, kuidas üks inimene on ekspluateerinud kerjamises kaht last. Kuid siin ei ole karistamise suhtes tegemist kerjamisega, vaid alaealiste ekspluateerimisega.

§ 265 on väga imelik. Vene ajal, kui maksimas oli veel „krepostnoe pravo“, oli iga inimene mõisa külge kirjutatud, oli teatava mõisniku meelevalda all. Vene mõisnikkude seisus, et ära hoida oma orjade ärajooksmist, pani ümberhulkumise karistuse alla. Aga mis mõte on meil Vene ajast pärit karistust moderniseeritud kujul alles jätta. Meil on igal inimesel liikumisvabadus. Meie ei saa seda ka nõuda, et igal inimesel iga silmapilk tööd oleks. Seletada, et inimene tööd põlgab, kui ta tööta on, ei oleks õige. Missugust mõõdupuud kohtud selleks tarvitavad, et kindlaks teha, et inimene, kes tööta on, tööd põlgab, seda ei kujuta ette. Minule tundub, et on õigem, kui Riigikogu selle peatüki saadab tagasi kriminaalseadustiku komisjoni, et komisjon selle uuesti läbi kaaluks. Härra kohtuminister tähendas, et ei ole loomulik, kui parlamendis arutatakse üksikasjalikult nuhtluseseadustikku, lääneriikides ei tehtavat seda. Lääneriikide pleenumid on selles asjas tõesti tagasihoidlikumad. Kuid seal arutatakse sarnaseid seadusi pikemalt parlamendi komisjonides. Ajakirjandus võtab seaduse kohta sõna, juristid vaidlevad selle üle juristide päevadel, kutsutakse kokku koosolekuid, kus kohtutegelased võivad küsimusi põhjalikult läbi

arutada j.n.e. Meil aga tuleb viimsel minutil ajakirjanduses küsimus kaalumisele. Meie töötempo on teine. Meil töötatakse seadus ümber ilma, et avalikul arvamisel võimalik oleks seda põhjalikult kaaluda. Meie parlamendi komisjonid on väikesearvulised, ja komisjonis üksi ei suudeta küsimusi põhjalikult läbi kaaluda. Ei oleks õige siis ka parlamendis seaduseelnõusid vaikides vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: Rkl. Raudkepilt on ettepanekud:

1) § 265. teine rida: pärast sõna „elukohata“ juurde lisada „kerjamises“.

2) § 266. teises reas: „kolme kuu“ asemele võtta „kahe nädala“.

Rkl. Johanson'ilt on ettepanekud § 266. ja § 266¹ kohta.

Rkl. Jõeäärelt on ettepanek:

12. peatükk anda tagasi komisjoni.

Aruandja **R. Vreeman** (lõpusõna): Ei ühine.

Juhataja **K. Einbund**: Esmalt tuleb hääletamisele rkl. Jõeääre ettepanek, 12. peatükk anda tagasi komisjoni. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

(Hüüded: Lõpetada.) On ettepanek tehtud, koosolek lõpetada. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 14.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Einbund**.

Sekretär **M. Juhkam**.

Abisekretär **O. Liigand**.

